

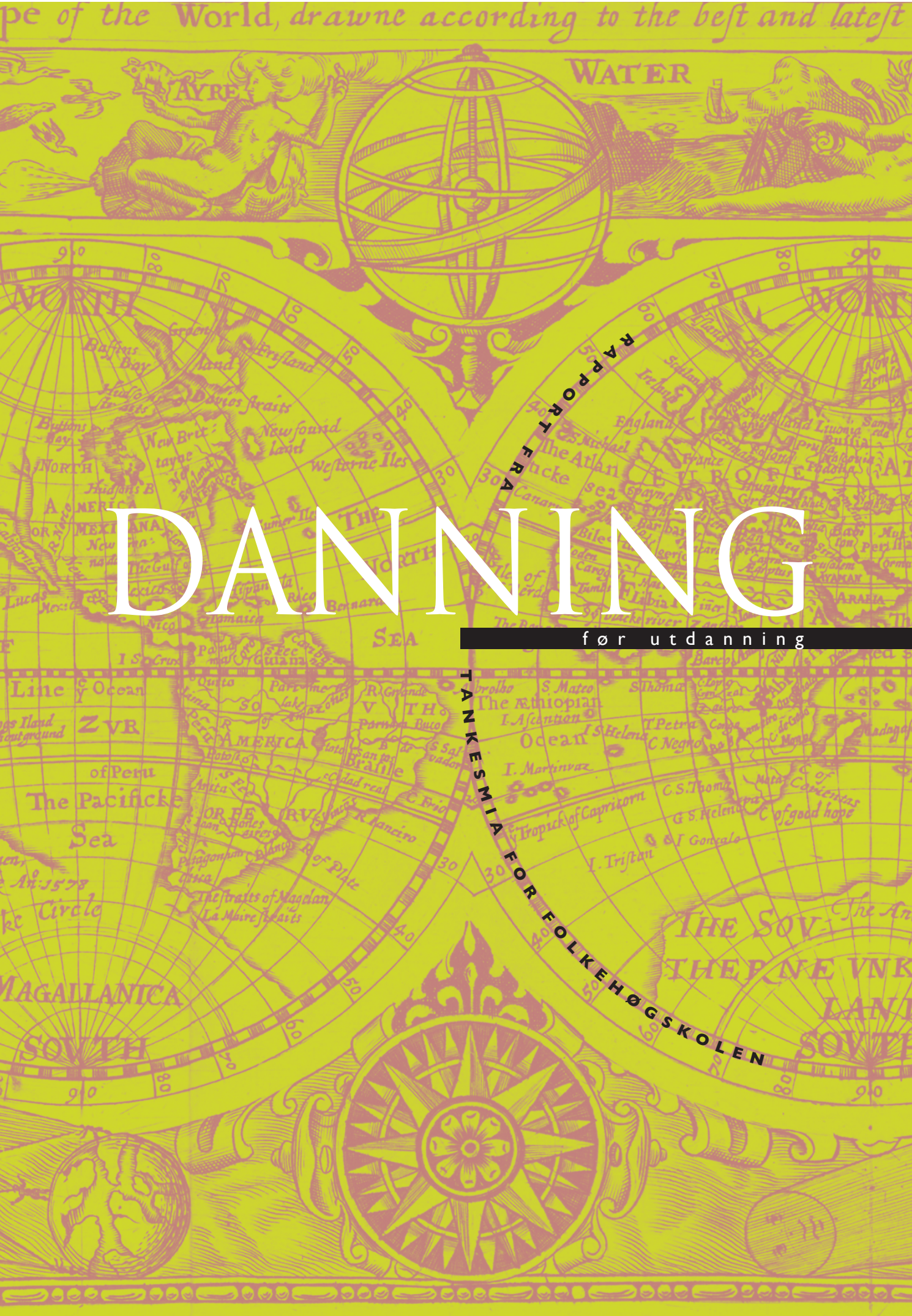

GRAFISK DESIGN: MARIANNE BAKKE

Norsk folkehøgskolelag

Noregs kristelige folkehøgskolelag

Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

DANNING

før utdanning

Rapport fra Tankesmia for folkehøgskolen Danning før utdanning

Forord v/redaktør Sigurd Ohrem 3

Fortale v/Guri Hjeltnes 5

DEL 1

Verdiar, målsetjingar og visjonar med
arbeidet i Tankesmia

1. Mandatet til Tankesmia og korleis det 7
vart sett ut i livet

2. Referat fra møtevirksomheten og 8
forarbeidet til rapporten

3. Forskjellen som gjør en forskjell 10

4. Grunnriss av det historiske grunnlaget 12
for folkehøgskolen

5 Kjell Terje Ringdal: 13
Fra visjon til misjon – folkehøgskolens
kommunikasjonsbibel

6. Mellom danning og allmenndanning 16

DEL 2

Utdypende essays og sammenfattende
konklusjoner

Kristine Oseth Gustavsen: 19
Den sjeldne dagen ved reisens begynnelse

1. Folkehøgskolen som dialogisk rom 20
og rapporten frå Dannelsesutvalget for høyere
utdanning

2. Ragnhild Lied: Folkehøgskoleåret – et fritt år? .. 22

3. Internatlivet som sosialpedagogisk grunnlag..... 23

4. Ragnhild Lied: Om folkehøgskulen og 24
entreprenørskap – jakta på et felles språk

5. Konklusjoner – videreføring av 25
Tankesmias arbeid

Etterord v/Kristin Gunleiksrud: 27

f ø r u t d a n n i n g

FORORD

Denne teksten er et produkt av kollektiv innsats. Samtlige medlemmer av Tankesmia har bidratt med sitt. Rapporten består dels av referater fra møtene i Tankesmia og dels av selvstendige bidrag fra medlemmene i tilknytning til Tankesmias arbeid. Fire av bidragstyperne kommer "utenfra" og representerer slik sett et eksternt, og for-håpentligvis forfriskende perspektiv på folkehøgskolen. Deres oppdrag var å komme med utfordringer til folkehøgskolen som skoleslag og gi innspill til hvordan vi skal kunne møte utfordringene framover. Det er vanskelig å si om vi lyktes med dette, det får våre lesere svare på, men selve arbeidsprosessen var spennende og ikke minst inspirerende for oss med lang fartstid i skoleslaget.

Vi benytter anledningen til å takke professor Guri Hjeltnes, kommunikasjons-rådgiver Kjell Terje Ringdal, rådgiver Kristin Gunleiksrud og nestleder i Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied for deres sjenerøse innsats i Tankesmias arbeid. Deres deltekster, samt ytterligere ett bidrag skrevet av Kristine Oseth Gustavsen, elev ved Skiringssal folkehøgskole, er skilt ut med navn i rapporten. Utover dette har vi valgt å framstå med en stemme. Dette har vi funnet naturlig, både for å få fram forskjeller og å markere fellestrekk i posisjon og innfallsvinkel.

Sigurd Ohrem
Redaktør

V/Guri Hjeltnes

DANNINGSÅRET

Høylytt oppmerksomhet er viet skole- og studiestart i august, på barne- og ungdomsskole, videregående, høyskoler og universitet. Men denne helgen strømmet ungdom til en annen fabelaktig skole – folkehøgskolen. Folkehøgskolen får forbausende lite oppmerksomhet; disse sjarmerende og enestående skolene som ligger strødd utover det ganske land, med internat i fløyer og spisesaler med trestoler. I Norge er det i dag 78 folkehøgskoler å velge mellom, herav 47 frilynte og 31 kristne.

Mange av oss var på en slik skole søndag og avleverte et barn, unnskyld – et ungt menneske. En etter en svingte bilene opp, og ut veltet nysgjerrige ungdommer med sommerfugler i magen. Vi foreldre bar bager, koffert, svarte søppelsekker med sengetøy, gitarer, PC, musikkanlegg, sykler, tekopper, og ellers alt fra kosebamser til barbersaker. Sommerkledde lærere tok i mot, og ekspederte de unge til registrering, nøkkeldepositum, fotografering og navnelapp. Så var det kaffe og hjemmelaget fyrstekake, og deretter takk og farvel til ungdommene, som så vidt vinket med venstre lillefinger. Et eventyrlig år ligger foran deres føtter.

300 FAG

Jeg vet det, for jeg er selv gammel folkehøgskoleelev. Og dette året var et av de viktigste årene i mitt liv – få ting slår intensiteten i et folkehøgskoleopphold. I mylderet av tilbud om høyere utdanning gir folkehøgskolen "bare" 2 poeng. Især får gutter høre at de mister enda et "unyttig" år, når de også har militærtjeneste. Men poeng er poeng, og så får du så uendelig mye attåt. På det beste danner folkehøgskolen nye kontaktflater mellom estetiske, praktiske og intellektuelle ferdigheter. Selvsagt kan man være uheldig. Men et år på folkehøgskole er noe man sjelden angrer på. Over 300 fag tilbys i folkehøgskolen i dag: animasjon, dans, teater, litteratur, gårds- og skogdrift, hagebruk, musikk, hundekjøring, helse og omsorg, medier og kommunikasjon, kunst og håndverk, og mye mer.

Men det er ikke fagene som gjør susen, det er hele pakken: Bo borte med ungdom fra alle kanter av landet, fra andre land, stå på egne ben, bli inspirert og engasjert, få lyst til å gjøre noe og være noe i livet. Ja, i min tid leste vi flittig om skolen vår i en liten fakkelt bok redigert av Leif Longum, "en skole for livet". Det er slik – folkehøgskolen er en skole for livet.

Svulstig? Nei. For kort tid siden hadde mitt kull fra

folkehøgskolen jubileum. Vi gikk på Elverum ved Glomma, med vinden hujende iskald ned fra Østerdalen vinterstid. En skole mellom furulegger; dit konge og regjering kom i april 1940; en skole som tok den kulturelle arven fra Trysil inn i skolehverdagen, gjennom familiene Moren, Skjæråsen og Lillevold. Dit kom Halldis Moren Vesaas, Rolf Jacobsen, den unge Ketil Bjørnstad, og Egil Storbekken. Til andre skoler kommer andre gjester, og dette er besøk som setter seg i unge elever. Venner har feiret jubileum fra år på Nansenskolen, folkehøgskoler i Ringsaker, Rauland, Agder, Gol og Sund, og nesten uten unntak lyder omkvedet: "Uten den vinteren ville jeg ikke vært den jeg er i dag".

DANSK FORBILDE

Da folkehøgskolene oppstod i annen halvdel av 1800-tallet var forbildet dansk. N.F.S. Grundtvig ville ha en inkluderende kristendom i bunnen, koblet til nasjonaldemokratisk oppvåkning og praktisk pedagogikk. Mot den svarte latinske skole var slagordet: "En skole for livet, ikke for importerte dannelsesidealer med tørr klassisisme og embetsmannskultur som inspirasjonskilde". Og jentene skulle være med. Det var den utdanning de fikk. Generasjon etter generasjon fikk skoleslaget stor betydning for ungdom i veksling mellom ungdom og voksenliv.

På 1800-tallet var folkehøgskolen dannelsesverksteder først og fremst for bondeungdom, og lytteposter og verksted for fremvoksende norsk nasjonalbevissthet og språklig og kulturelt frigjøringsstrev – som Sagatun ved Hamar og Vonheim i Gausdal. En vinter på en folkehøgskole formet mange parforhold som varte livet ut. Min mormor og morfar møttes på Voss folkehøgskole i 1905.

TRADISJON

Da vi søndag inntok internatet med alt pargaset til en ungdom av i dag, kunne vi like gjerne gått inn i det herrens år 1950 eller 1970, i et bygg fullt av sjel og sjarm. Ingen moderne minimalisme, bare lag på lag med trivsel og tradisjon. Her blir det hybelliv i enkle kår – do og dusj må deles.

På badet stod alt et stykk barbersaker plassert. "Så hyggelig" sa vårt eksemplar av ungt menneske og plukket fram hårbørsten sin. Snart starter kampen om tannpastatuben. Før lyrikkveld, korøvelse, teateroppsetning og "ord for dagen" om morgenen. Eia var vi der!

Teksten, som er ubetydelig endret, ble opprinnelig trykket som kronikk i VG

Verdiar, målsetjingar og visjonar med arbeidet i tankesmia

1. MANDATET TIL TANKESMIA OG KORLEIS DET VART SETT UT I LIVET

Norsk Folkehøgskolelag og Noregs Kristelige Folkehøgskolelag vedtok hausten 2008, i fellesskap å opprette ei tankesmie for folkehøgskolen. Tankesmia, som kom i gang våren 2009, har hatt 10 medlemmer, fire med posisjonar internt i folkehøgskolen, fire eksterne medlemmer, og to frå grasrota i skoleslaget. I alt vart det avvikla fire møte, og utvalet avslutta arbeidet sitt i desember 2009.

I § 1 i Folkehøgskulelova får skuleslaget sitt mandat. Målsetjinga er å fremje allmenndanning og folkeopplysning. To uttrykk som gjennom tider har hatt si naturlege forståing i organisasjonsliv og utdanningssamfunnet. Om det kommuniserer slik vi trur og ønskjer inn i vår generasjon, er heller tvilsamt.

REKTORMØTET 2008 UTFORDRA FOLKEHØGSKULEN OG FOLKEHØGSKULERÅDET

På rektormøtet 2008 vart spørsmålet om forståinga av allmenndanning og folkeopplysning, spesielt det siste uttrykket, aktualisert. Ein ting er kva dei på innsida av

folkehøgskulen legg i orda. Noko anna er om uttrykka kommuniserer med omverda. Folkehøgskulen er lite tent med å ha ei målsetjing som ikkje blir forstått. Folkehøgskulen må ikkje få preg av å leve i fortida.

Tida endrar seg, språket endrar seg, og det skulepolitiske landskapet endrar seg. Å kommunisere inn i ei ny tid med samtida si språkdrakt er nødvendig. Difor må formuleringane få eit språkuttrykk som kommuniserer med samfunnet. Kva legg omverda i uttrykka allmenndanning og folkeopplysning? Og, er det same forståinga som vi på innsida av skuleslaget har?

Rektormøtet utfordra Folkehøgskulerådet direkte til å sette ned eit utval, ein "tenketank" for å sjå nærare på folkehøgskulen sine utfordringar i eit nytt skulepolitisk landskap.

"Vi ber Folkehøgskulerådet vurdere å sette ned en "Tenketank" med mandat til å arbeide med folkehøgskolens mandat, folkeopplysning og allmenndanning i en globalisert og postmoderne tid. Nasjonsbyggingen er over, nye utfordringer venter etter som nytt skulepolitisk landskap avtegner seg. Stikkord; nytt mediesamfunn, folkelige bevegelser forvitrer,

avideologisering, religionenes tilbakekomst, psykiske problemer blant ungdom. En slik tenketank må få gode arbeidsvilkår, arbeide over to til tre år, få innspill fra forskere og fagfolk, og bestå av sentrale folkehøgskole- / folkeopplysningsfolk.”

REALISERING AV IDEEN - TANKESMIA

Folkehøgskolerådet ba Norsk Folkehøgskolelag (NF) og Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) å gå vidare med ideen frå rektormøtet.

Organisasjonane forstår utspelet frå rektormøtet som ei tredelt sak:

- Ønskje om auka kontaktflate, og at folkehøgskulen skal bli meir synleg i dei politiske og pedagogiske miljøa.
- Eit ønskje om eit uhilda blikk og fornya innspel til folkehøgskolemiljøet.
- At folkehøgskulen går i seg sjølv og på nytt definerer hjertesaker og mandat.

Sjølv om styra i NF og NKF meiner mykje av skuleutviklingsarbeidet i organisasjonane nettopp arbeider med desse spørsmåla, valde NF og NKF å ta utfordringa frå Folkehøgskulerådet og rektormøtet og sette ned Tankesmia våren 2009. Det var viktig for styra å få ei samansetjing av utvalet med representasjon frå miljø utanfor folkehøgskulen, frå skulane og dei to organisasjonane.

DESSE VART MED I TANKESMIA:

Kjell Terje Ringdal, kommunikasjonsrådgjevar
Kristin Gunleiksrud, rådgjevar i IKO Kirkelig pedagogisk senter

Guri Hjeltnes, professor BI

Ragnhild Lied, seksjonsleiar i Utdanningsforbundet, no nestleiar i same forbundet

Synnøve Tjora, inspektør Rødde folkehøgskule

Sigurd Ohrem, lektor Skiringssal folkehøgskule

Lars Sigve Meling, leiar i NF

Leon Haugsbø, leiar i NKF

Tor Grønvik, dagleg leiar i NKF og sekretær i utvalet

Knut Simble, dagleg leiar i NF og sekretær i utvalet

MANDAT FOR ARBEIDET

Styra har vore medvitne om at eit slikt utval burde ha eit relativt fritt arbeidsrom. Målet har vore å opne for innsyn i, og innspel til folkehøgskulane. Innspel og synspunkt skal først og fremst brukast i organisasjonane og skulane sitt skuleutviklingsarbeid. Vidare vart Tankesmia utfordra til å komme med innspel av strategisk og skulepolitisk art. Deltakarane vart stilt fritt

til å ta opp tema dei fann relevante. Styra i NF og NKF formulerte likevel desse spørsmålsstillingane som eit utgangspunkt for samtalanene:

- Kva er grunnverdiane i folkehøgskulen?
- Kva er folkehøgskulen sin eigenart som skuleslag?
- Kva samfunnsmessig nytte har folkehøgskulen?
- Kva betyr folkehøgskulen som skuleslag for samfunnet i dag og åra framover?
- Kva kan samfunnet vente av folkehøgskulen?
- Kan vi bli betre i samarbeid på skulenivå og mellom dei ulike skuleslaga?

Til kvart møte vart det laga ein dagsorden utan at denne vart meir styrande enn at deltakarane kunne endre eller komme med andre aktuelle saker. Lars Sigve Meling og Leon Haugsbø hadde ansvar for dagsorden og å leie dei fire møta i kalenderåret 2009. Eitt av vilkåra for å få engasjerte og aktive samfunnspolitiske aktørar med i dette arbeidet var at det ikkje skulle strekke seg over for lang tid. Difor vart rammene for slutføring av utvalet sitt arbeid sett til utgangen av 2009.

2. REFERAT FRA MØTEVIRKSOMHETEN OG FORARBEIDET TIL RAPPORTEN

VIKTIGSTE SAKER OG SYNSPUNKTER

Tankesmias møtevirksomhet strakk seg over ca. et år, med i alt fire innholdsrike møter. Utgangspunkt for drøftingene var mandatet, slik det opprinnelig ble formulert av de to organisasjonene, men utvalget var lydhørt for saker som kom opp underveis. Særlig ble det uttrykt ønske om at de eksterne representantene skulle føle seg frie til å ta opp temaer de fant relevante. Synspunkta og meningene kommer til uttrykk, både gjennom de relativt fyldige referatene, og i form av egne, utfyllende bidrag, som er gjengitt nedenfor. Det utkrystalliserte seg noen hovedperspektiver som viste seg særlig stimulerende for debatten, og som en vendte tilbake til. En særlig vekt ble tillagt spørsmålet om folkehøgskolens samfunnsmessige rolle, på omdømme og kommunikasjonsstrategier, og hvordan vi evt. kunne bidra til å styrke vår posisjon som samfunnsaktør. Særlig har vi vært opptatt av hvordan vi kan kommunisere våre verdier og kvaliteter på en slik måte at samfunnet rundt finner det verdifullt og meningsfylt.

Kjell Terje Ringdal, med sin bakgrunn som kommunikasjonsrådgiver, hadde et eget innlegg på nettopp dette temaet, hvor han bl.a. fokuserte på hvordan ulike posisjoner står til disposisjon når en skal kommunisere med og møte samfunnet, og hvordan

dette kan sette begrensninger. Med retorikkens hjelp vil folkehøgskolen kunne endre sin posisjon, sin etos, til en plassering som er sterkere eller mer hensiktsmessig. I tillegg til hvem en er defineres posisjonen også av hvem en ikke vil være, og hvem eller hva en tar avstand fra. Her har folkehøgskolen vært for veloppdragen, hevder Kjell Terje. – Vi må våge å ha fiender, og våge å ta et oppgjør med og ta avstand fra dem.

I videreføringen av disse tankene går han så videre til spørsmål knyttet til våre visjoner, og iverksettelsen av dem. Hvis visjonen er å være en institusjon for danning, hvordan viser vi det i praksis, – gjennom å snakke om det, eller å gjøre det? Hvis danningen for eksempel kan knyttes opp i mot bedre motivasjon for læring, må det også vises i praksis at folkehøgskolen er en egnet arena for dette. Det er kanskje bedre å snakke om økt lyst til å lære, og vise til konkrete resultater som vårt lave frafall, enn å henvise til abstrakte dannelsesbegreper. Hvis danningen og læringslysten er et mål i seg selv, er kanskje fienden den som slett ikke ser det slik, men bare tenker instrumentelt. Da har vi plutselig flere alternative fiender, sier Kjell Terje.

DANNING PÅ EN UNIK LÆRINGSARENA

Spørsmålet om danning og miljøets betydning for læringsmessig motivasjon er, naturlig nok, et tema som flere ganger ble berørt under samtalene i Tankesmia. Bl.a. kom spørsmålet opp om folkehøgskolens profil bør knyttes direkte til arenaens læringsmessige kvaliteter, og videre til forbedret læringsmotivasjon i videre forstand. I så fall snakker vi om bevisst å posisjonere seg i forhold til den problematikk en sliter med i videregående skole. Etter en lang periode med kunnskapsløft og vurderingspakker viser igjen folkehøgskolen seg å være et bedre læringsmessig alternativ. Som statsråden sa det på rektormøtet i februar 2010, er dette en voksende erkjennelse, også utenfor folkehøgskolen. Men nå gjelder det å løfte det fram. Og da må vi tale fra en sterk og tydelig posisjon hvor vi blir lyttet til, ikke bare hørt.

FOLKEHØGSKOLENS EGENART

Samtidig som vi kommuniserer samfunnsmessig relevans og nytte, er utfordringen å få fram folkehøgskolens egenart og verdi, som en motvekt til problemene i den norske utdanningssektoren. Samtidig må man forstå at man ikke "lever" isolert fra denne utviklingen, og det krever at folkehøgskolene selv har en løpende drøfting over hvor langt en skal gå i retning av tilpassing. Det å tilby en dialogbasert skole er ikke tilstrekkelig til å få bevilget nærmere en halv milliard for å drive dette skoleslaget. Sentrale aspekter ved skolenes pedagogikk, og ikke minst ved de unike rammer som miljøet utgjør,

må komme til uttrykk og tydeliggjøres. En må få fram betydningen av at folkehøgskolen med sitt internat og sin pedagogikk gir elevene en unik mulighet til å reflektere over sentrale spørsmål i livet, seg i mellom og sammen med voksenpersoner.

OMVERDENENS SYN PÅ OSS

Hva omverdenen mener om oss og hvordan våre uvenner tenker når de skal mene noe om folkehøgskolen, kan være et nyttig korrektiv til våre egne fortrolige, kanskje litt naive oppfatninger av skoleslaget. Når vi løfter hodet og lytter litt også utenfor andedammen ser vi at påstander om egotripping, om at det å slappe av og ha det gøy overskygger det meste annet, og at du får svært liten nytte av det du lærer i folkehøgskolen, hører med til de vanligste fordommene. Lars Sigve inviterte til drøfting om folkehøgskolene markedsføres på en måte som er i konflikt med de verdiene vi sier vi vil bygge på og fremme. Folkehøgskolekatalogen, med mye fokus på linjefagene, på lange utenlandsreiser og "ekstreme" aktiviteter, ble brukt som eksempel. I dette ligger det en frykt for at virkemidlene skjuler det vi egentlig vil ha fram. Bekymringen ble likevel dempet gjennom samtalen. Ungdom har god kompetanse i å nyttiggjøre seg av en reklamepreget kommunikasjon, og de er i stor grad kjent med at folkehøgskolen også ivaretar de sosiale og verdimeslige sidene.

Det er viktig å være tydelig, og nok en gang å kunne snakke det riktige språket. Vi må få fram hva som er selve læringsutbyttet, hva som er grunnideen med klatreturen til Himalaya eller treningsleiren i Karibien. Du lærer jo masse av det også, selv om det selvsagt også kan blir for mye av det gode.

FORMÅLSRASJONALITET ELLER VERDIRASJONALITET

Er folkehøgskolen nyttig, og bør den være det, i så fall hvordan? Nok et viktig spørsmål som det ble brukt tid på i Tankesmia. Nyttebegrepet endrer innhold og brukes ulikt avhengig av målgruppe og kontekst. Hva slags nytte? I folkehøgskolen brukes ofte et verdirasjonelt nyttebegrep som peker på viktigheten av "myke verdier" – poesi og kunst, sosial kompetanse osv. Et formålsrasjonelt nyttebegrep derimot, vil legge vekten på den "harde" nytten – faglig læring, lønnsomhet osv. Det er viktig å være bevisst denne tvetydigheten i begrepet før en kaster seg inn i en debatt. I neste omgang vil det være viktig å få disse til å smelte sammen, for eksempel ved å kunne påvise sammenhenger som det samfunnsøkonomisk nyttige i "effektiv gjennomstrømning" for folkehøgskoleelever,

og at mange av de "myke" kompetansene faktisk er ønskelige og etterspurte i arbeidslivet. Folkehøgskolen må ikke miste forankringen i verdirasjonaliteten, men det vil ofte være grunnlag for å kunne "oversette" den til formålsrasjonalitet og "hard" nytte, både på individ- og samfunnsnivå. Igjen er det et spørsmål om språk, men det gjelder hele tiden å ikke miste overblikket og la seg fange av den instrumentelle retorikken.

FOLKEHØGSKOLEN I MEDIA – ET EKSEMPEL

Skolenes reisevirksomhet er stadig et omdiskutert tema, og en avisdebatt ga utvalget anledningen til å ta opp dette på et av sine møter.

Deltakerne hadde på forhånd fått tilsendt kopi av oppslag i Klassekampen lørdag 8. august, med oppfølging mandag 11., samt et senere leserinnlegg. Oppslaget bød på en relativt kritisk framstilling av folkehøgskolenes reisevirksomhet. I oppfølgingen var hovedoppslaget på kunnskapsministeren som leverte en tillits erklæring til folkehøgskolen generelt, og også uttalte seg positivt om læringspotensialet i studiereiser. To andre skolepolitikere uttalte seg også, i hovedsak med støtte og tillit til folkehøgskolene.

I samtalen var det enighet om at, sett under ett, var dette ikke til skade for folkehøgskolen. Saken var kommet på dagsorden, noe som i seg selv var å oppfatte som positivt. Støtteerklæringene fra politikerhold var overraskende positive og uforbeholdne. Å gå ut med noe "tilsvar" nå ville virke mot sin hensikt, og kunne komme til å plassere oss i en defensiv posisjon.

"ALLMENNDANNING OG FOLKEOPPLYSNING"

Dette er de to ordene i folkehøgskoleloven som markerer innhold og mandat for folkehøgskolene.

Både ut fra loven og dens intensjoner, og ut fra utdanningsdebatten i senere tid, er det god grunn til å gjøre allmenndanning til folkehøgskolens USP, Unique Selling Proposition, men bruke det enklere begrepet danning.

Hva dannelsel/danning er, viser seg stadig å være diskutabelt. Heldigvis. Her bør folkehøgskolen både være en kompetent deltaker i debattene og ha en bevissthet om i hvilken retning folkehøgskolenes allmenndanningsbegrep trekker. Flere pekte på at mens noen definerer allmenndanning mye ut fra innhold, heller folkehøgskolens allmenndanningstradisjon mer i retning av "form" eller prosess. "Dannelse" klinger trolig mer av innhold/produkt, mens danningen er det som skjer med oss, selve prosessen. Hva med å lansere folkehøgskoleåret som den virkelige dannelsesreisen, og gi den konkrete reiseaktiviteten en begrunnet plass innenfor et overordnet dannelses- og læringsperspektiv?

"Folkeopplysning" lyder litt 1800-tall/romantisk

i klangen, mens allmenndanning ligger nærmere dagens språkbruk. En peker også på at det faglige opplysningsbehovet ikke er det samme som før. Mange vil tilby dannelsel i dag, og vi må bevisstgjøre oss på hva som er unikt med det tilbudet folkehøgskolen gir.

Behovet for "folkeopplysning" kan oppfattes som noe paternalistisk – det finnes noen som vet bedre enn deg hva slags lys du egentlig trenger. Men begrepet, spesielt i en folkehøgskolekontekst, kan også dreie seg om å kaste lys på det elevene har med seg. Grundtvig brukte ofte begrepet "livsopplysning". Her kan det være en utfordring å formulere seg på ny; Livsopplysning i dag ville kanskje kunne oversettes til refleksjon og selvforståelse, og dermed framstå som mer relevant.

ANVENDELSE OG VIDEREFORING

Oppdragsgiverne for tenketanken var styrene i NKF og NF. De to styrene/organisasjonene stilte seg i utgangspunktet fritt til hvordan de ville bruke resultatene videre. De enkelte skolene og medlemmene av organisasjonen får nå tilgang til rapporten og har mulighet til å legge den til grunn i sitt utviklingsarbeid. På rektormøtet i januar 2010 fikk rektorene en forsmak på hva en kunne vente seg. Dette skjedde i form av aktuelle innlegg om hvordan et slikt prosjekt bør brukes, og gjennom innlegg fra eksterne innledere som også var blant deltakerne i utvalget. Hovedinnleder, Kjell Terje Ringdal, var en av de som trakk opp perspektiver på hvordan et slikt arbeid kunne komme til nytte, bl.a. i form av en såkalt kommunikasjonsplattform for videreføring av Tankesmias initiativer og impulser. Denne ville i så fall kunne danne grunnlaget for en mer bevisst utadvendt virksomhet framover, der samfunnskontakt og profilering får en mer sentral plass i kommunikasjonen.

3. FORSKJELLEN SOM GJØR EN FORSKJELL

"Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen."
(Folkehøgskoleloven § 1)

Folkehøgskolen skal drive opplæring ut fra lov om folkehøgskoler. Ut fra loven gis skolene stor frihet til å velge hvordan de vil drive sin virksomhet, og til å utforme profilen på sin egen skole. Dette gir et unikt utgangspunkt for skoledriften, men er også en utfordring når det gjelder hvordan skoleslaget vil framstå utad. For hvordan opprettholdes enhet i dette mangfoldet, og hvordan oppfattes skoleslaget av samfunnet rundt?

FORSKJELLER SOM SKAPER IDENTITET

Folkehøgskoler er forskjellige. Forskjeller bør, hvis de skal skape kommunikasjon, være akkurat passe store, slik at kontrastene lar seg erfare innenfor en helhet. Variasjon er dessuten også en betingelse for fornyelse og tilpasning til en skiftende omverden. I folkehøgskolen vil vi gjennom å dyrke den type forskjeller som faktisk gjør en forskjell, bidra til å bevare vår egen nisje i utdanningssamfunnet.

Visse kontraster og forskjeller bør vi også framelske i forhold til storsamfunnet, som jo både er mottaker for og legger rammebetingelsene for det som skapes i folkehøgskolen. Armlengdeprinsippet vi kjenner fra kulturpolitikken har sin berettigelse også i danningssammenheng. Der variasjonen folkehøgskolene i mellom sikrer mangfoldet, sørger autonomien i forhold til samfunnet rundt for at skoleslagets egenart opprettholdes. Dette gjelder ikke minst i kontrast til mer instrumentelle utdanningsformer, som videregående skole, universitet og høyskoler. Uten slike forskjeller, både innbyrdes og i forhold til omgivelsene, slutter folkehøgskolen å utvikle seg.

Mens grunnlaget for tilhørighet og identitet for eksempel i politikken er grunnlagt på makt til å ekskludere de som tenker ulikt, tilbyr folkehøgskolen det nær sagt motsatte alternativet. Evnen til å tåle og ville det særegne hos den andre, bygger videre på og kombineres med både forskjeller som allerede eksisterer mellom skolene, og gir troverdighet til løftet om å gi ungdom en ekspressiv arena for elevrettet læring.

Et virkelig talende eksempel på forskjeller mellom folkehøgskoler får man hvis man tar en kikk på Folkehøgskolekatalogen. Denne felles presentasjonen av alle folkehøgskoler i Norge er for mange det første møtet med folkehøgskolen, og særlig aktuelt er dette dersom du er en framtidig elev i skoleslaget. Forskjeller mellom folkehøgskoler kan beskrives og kategoriseres på ulike måter, ut fra øynene som ser. For den interesserte søker er det viktig å få en formening om hvor skolen befinner seg i det faglige eller geografiske landskapet. Et mangfoldig bilde møter en kommende elev, når hun for første gang retter blikket mot folkehøgskolen.

Det første en observerer er en tilsynelatende voldsom variasjon, noen ville kanskje si kaos. Men dette går fort over for de fleste, for visse utvalgsriterier er allerede aktive, om enn ubevisste. For eksempel er de ofte av geografisk karakter; mange har allerede en formening om hva som er passende avstand til hjemstedet, og allerede her begrenses mulighetene noe. Bergen eller Pasvik utgjør en relevant forskjell. Det urbane kan spille en rolle i skolenes egenpresentasjon. Siden det urbane er in, vil mange

skoler framstå med en urban profilering, – med cafe latte-maskin, trådløst nettverk, skateboardrampe, eller fancy skoeturer. Men dette kan igjen bety at det blir lettere å venne seg til tanken på et år ute i periferien, hvor det jo faktisk ikke bare er primitivt. Geografiske hensyn blander seg fort med kultur når en bare kommer på nært hold.

Videre vil de ulike sorteringskategoriene av faglig karakter komme fram. Er det en fagspesialisert skole jeg vil på? Vil jeg satse på teater, friluftsliv eller musikk? Vil jeg til og med spille et spesifikt instrument, eller en musikkform som jazz eller heavy? Hva med ekstremsport eller treningsleir i Karibien? Eller kanskje burde du heller satse på internasjonal solidaritet eller å redde miljøet på Galapagos, eller for de enda hippere – endre livsstil? Kanskje vil du slett ikke spesialisere deg, men søke variasjon, la deg inspirere av flest mulige fag, eller rett og slett prøve alt? Det finnes skoler for det meste, noen få med høy grad av spesialisering, men de fleste med et rikt spekter av tilbud. Enten tilbys fordypning innen et fagområde, som scenekunst, musikk eller media, eller så dekker skolen et videre spekter av mange linje- og eller valgfag.

Forskjellene mellom kristne og frilynte skoler er bare en blant de mange som framkommer når man leser egenpresentasjonene i Folkehøgskolekatalogen, og den er slett ikke blant de tydeligste.

Men så, hva betyr folkehøgskolekulturen for de som ikke har valgt å gå der? Hvilke oppfatninger og myter gjelder i disse gruppene, og hvordan preges kommunikasjonen til disse gruppene av at de ikke har tenkt seg inn på en folkehøgskole?

Et foreløpig, men interessant bilde av folkehøgskolens eksterne profil framkommer i rapporten "Annerledes på godt og vondt". Her svarer nettopp ikke-søkerne på spørsmål om hva som etter deres mening karakteriserer skoleslaget og de som går der. Og i denne sammenheng er det helt opplagt målrasjonaliteten som rår. Trekker vi ut noen av de viktigste hovedpunktene, kan vi formulere disse som 7 myter om folkehøgskolen.

- Folkehøgskolen er for dem som ikke vet hva de vil
- Folkehøgskoleåret er et friår
- Folkehøgskolelever er outsiders og einstøinger
- Et år på folkehøgskole er bortkastet tid
- Går du på folkehøgskole faller du utenfor systemet
- Folkehøgskolens verdier er for lite rasjonelle
- På folkehøgskole tar det sosiale overhånd og man har det gøy hele tiden

Men, hvis vi nå bare reformulerer litt på disse stereotype oppfatningene og supplerer med noe

tillegginformasjon, vil vi se at mange av dem faktisk kan utgjøre en motsatt eller positiv versjon av myten. Vi kan formulere dette i form av en rekke tilsynelatende motparadokser:

- Folkehøgskolen er for dem som ikke vet hva de vil, men flertallet av de som går der søker KUN dette alternativet.
- Folkehøgskolen er et friår, men du har aldri hatt så lite tid til å gjøre kjedelige ting.
- Folkehøgskolelever er outsiders og einstøinger, men du får aldri så mange og varige vennskap som på en folkehøgskole.
- Ett år på folkehøgskole kan være bortkastet tid, men likevel lærer du aldri så mye på så kort tid.
- Går du på folkehøgskole faller du utenfor systemet, men erfaringen fra folkehøgskole er et adgangskort til en rekke arenaer i samfunnet.
- Folkehøgskolens verdier er for lite rasjonelle, men ved å bo og leve der du lærer blir kunnskapen også jordnær og anvendelig.
- På folkehøgskole tar det sosiale overhånd og man har det gøy hele tiden, ja på folkehøgskole kombinerer man fordypning og det å lære sammen med å ha det gøy.

Til grunn for disse oppfatningene, og også deres motsatser, ligger et grunnleggende syn på, eller en forforståelse av folkehøgskolen. Det skal være nyttig å gå her, men i dette ligger også nøkkelen til endring. Hvis det kan vises til nyttige effekter, er vi tross alt åpne for å vurdere dem. Og kanskje har ikke disse ungdommene tenkt så veldig grundig over hva slags nytteverdier som kan gjelde heller.

Det er ikke de enkelte informasjonene, ei heller totalmengden kunnskap eller mangelen på sådan, som styrer ens oppfatninger. Her kommer høna foran egget, beslutningen før holdningen. Når en har bestemt seg for ikke å gå på folkehøgskole og utfordres på det, trenger en disse fordommene, om ikke annet for å kunne forsvare sitt valg. Men, det betyr også at de kan være lette å endre på, og særlig hvis en når fram med riktig informasjon på et tidligere tidspunkt, før forenklete oppfatninger har fått tid til å sette seg og bli til en helhet av fordommer. Det er her en ny og forsterket satsing på kommunikasjon av verdier og positiv informasjon må settes inn, og folkehøgskolens verdisystem må framstå både som en videreføring og en utvidelse av det verdifelleskap den er en del av. Men den må gjøre dette samtidig med at den bevarer sitt særpreg og mangfold. Folkehøgskolen representerer både en felles og en annerledes måte å tenke på, for det er nettopp gjennom

mangfoldet en kan skape den nødvendige kontrasten til de forutsigbare, og ofte kjedelige alternativene. Så hurra for den passe store forskjellen!

4. GRUNNRIS AV DET HISTORISKE GRUNNLAGET FOR FOLKEHØGSKOLEN:

”Folkehøgskolen fanga si eiga tid da han vart oppretta midt på 1800-tallet. Den danske presten Nicolai Frederik Severin Grundtvig inspirerte til å skape ein samtalebaseret skole der lærar og elev var likeverdige partar.

Han ønska å bruke historia, diktekunsten og morsmålet i møtet med elevane. Saman med øving i praktiske kvardagslige ferdigheiter skulle dette gi auka sjølvinnstikk og forståing av livsverdiane. Den nye skolen som vaks fram gjorde danning og opplysning til si fremste arbeidsoppgåve.

Eit slikt humanistisk menneskesyn står sentralt i folkehøgskolen også i dag, sjølv om fagområda har endra seg sidan skoleslaget vart grunnlagt. Til grunn for all verksemd i folkehøgskolen ligg ei forståing av at kvart menneske er unikt og må få utvikle dei ibuande eigenskapane sine. Elevane skal utfordrast til å oppleve verda og sjå sine liv i ei tid der verdier og livssyn er sett i omløp på ein ny måte.

Mennesket er eit åndsvesen som søker ut over seg sjølv. Derfor vil folkehøgskolen kjempe mot alle forsøk på å redusere menneska til instrument eller gjøre dei ufrie gjennom manipulasjon og undertrykking. Folkehøgskolen har lange tradisjonar når det gjeld å arbeide for verdier som fremmer demokrati, fridom og fellesskap. Skoleslaget har gjennom historia stått for at kampen for desse verdiane skal vere bygd på fredelig sameksistens og dialog.”

Frå Norsk Folkehøgskolelag sitt tidlegare prinsippprogram

SKOLEN FOR HODET OG HJERTET – DET BESTE FRA TO KULTUREPOKER

Opplysningstiden og Romantikken blir gjerne sett på som motpoler. Den ene la vekt på at vi har et hode, den andre på hjertet. Folkehøgskolens grunnlegger, N.F.S. Grundtvig (1783-1872), fikk sin oppvekst og skolegang preget av opplysningstidens tro på fornuften. Men han ble snart grepet av den nye tid som var romantikken, med dens sans for følelser og engasjement, for tilværelsens mytiske og poetiske sider, og for den historie og tradisjon som binder et folk sammen. Opplysningstiden hadde et viktig, demokratisk program; kunnskap og utdanning må ut til alle, i alle lag av folket. Men folkehøgskolepionerene lot seg også inspirere av

romantikkens syn på mennesket og kulturen. Det beste fra opplysningstiden og romantikken blir en skole for både hode og hjerte.

EN SKOLE FOR SIN TID OG MIDT I LIVET

Grundtvig sa forbausende lite om hva en folkehøgskole skal inneholde. Og det er nok en av grunnene til at skoleslaget lever i beste velgående. Hvis folkehøgskolen hadde blitt definert ut fra hvilke fag og emner det ble undervist i midt på 1800-tallet, ville den vært museum for lenge siden. Derimot sa han at undervisningen skulle ta utgangspunkt i det som hørte det alminnelige folkeliv til. Skolene skulle beskjeftige seg med "Det som tjener livet og er viktig i ens egen tid." Den gang var det blant annet å gi danske bondesønner nødvendige kunnskaper og selvtilit, for å kunne ta del i det gryende demokratiet i samfunnet. Folkehøgskolene skulle "vekke, nære og opplyse" det menneskelivet ungdommen alt hadde del i, slik at det kunne vokse og utfolde seg. Og den skulle gjøre dem dyktigere til deres oppgaver i livet.

MENNESKESYN

Grundtvig var langt mer presis om hvilket menneskesyn, eller syn på elevene, som skulle prege en folkehøgskole. Opplysning og utdanning skal være for alle, uavhengig av samfunnsklasse, økonomi og andre forskjeller. Alle har anlegg for danning og vekst. Og alle har både hjerte og hode! Derfor er fantasi og følelser like viktige menneskelige egenskaper som tenkeevne og fornuft. Håndverk og praktiske ferdigheter er like verdifullt som intellektuelt arbeid. Det åndelige og det materielle spilles ofte ut mot hverandre. Men også her holder Grundtvig de tilsynelatende motsetningene sammen. Poetisk uttrykker han det slik: "Mennesket er et guddommelig eksperiment av støv og ånd".

UNDERVISNING OG ARBEIDSMÅTER

Dette menneskesynet, ligger også til grunn for synet på undervisning og læring. Grundtvig satte det på spissen i en sangstrofe slik: "... og han har aldri levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær." Eller lett omskrevet til norsk: "Ingen er blitt klok på det han ikke har elsket!" Folkehøgskolene skulle preges av "Det levende ord". Grundtvig satte det muntlige høyere enn det skriftlige. Og det var avgjørende at undervisningen foregikk på morsmålet. Grundtvig var også opptatt av dialog. "Det er først når talen blir til samtale at opplysningen lykkes". Undervisningen skal bygge på erfaringer og engasjement, og medvirkning fra elevenes side er viktig. Når hele mennesket engasjeres, med erfaringer, følelser, fantasi og tankekraft, er forutsetningene for læring best.

EN SKOLE FOR VÅR TID

Det er derfor i pakt med det beste i skoleslagets historie når dagens folkehøgskole fortsatt legger vekt på det som tjener livet og er viktig i vår tid. Den er ganske annerledes enn midt på 1800-tallet, og derfor er også skolens innhold, fag og emner andre enn den gang. Det nasjonale perspektivet og innføringen av demokratiet er byttet med et globalt perspektiv og rettferdig verdensorden. Ingen lærer å smi hestesko lenger, men noen lærer mye om digitalt foto. Miljøproblemer og bærekraftig utvikling hadde Grundtvig ikke hørt om, men det er tema på alle folkehøgskoler i dag. En folkehøgskole kan bytte ut alle sine fag, og fortsatt beholde sin sjel som folkehøgskole.

DANNING FOR HELE MENNESKER

Så Grundtvig ville nok kjent seg igjen, hvis han fikk litt tid på seg. Han ville sett at elevenes erfaringsverden blir tatt på alvor i undervisningen. Han ville sett at skolene legger vekt på opplevelser og personlig engasjement. Og han ville møtt elever og lærere i engasjerte samtaler. Både om fag og undervisning og om livets store spørsmål. For på noen områder har verden endret seg lite. Hver ny generasjon, hvert menneske, må bryne seg på de grunnleggende spørsmålene om livets mening, om hva jeg vil bygge mitt liv på og hva jeg vil bruke det til. Vi må finne oss selv, og vi må finne vår plass i fellesskapet, i vår tid. Det er dette danning alltid har handlet om.

5. KJELL TERJE RINGDAL: FRA VISJON TIL MISJON – FOLKEHØGSKOLENS KOMMUNIKASJONSBIBEL

Undertegnede har vært med på en rekke møter i Tankesmia om hvordan den nye folkehøgskolen skal smis. Sannheten er vel at folkehøgskolen er godt smidd som den er, men at den trenger å få solgt sitt eget produkt i et endret marked. Dette innspillet formål er å peke på noen grunnleggende utfordringer og muligheter – og det skal peke på hvordan kommunikasjon kan bidra til å komme på offensiven i forhold til disse utfordringene. Dette betyr at de følgende ord er et konsentrat av tanker som er tenkt i smia – og i etterkant – og kan være starten på en mer omfattende kommunikasjonsplan der disse utfordringene behandles med kommunikative løsninger.

Folkehøgskolen har levd et godt liv i etterkrigstidens Norge. Et skoleslag som har fanget opp ungdom fra en demokratisk og egalitær nasjon, der aksepten for læring for livet garnert med kultur, visesang og Grundtvig har vært stor. Etter hvert har så en lett ulykkelig bevissthet presset seg fram, om

en stadig større trussel. Etter hvert som den samme etterkrigstid utviklet seg via jappetiden til en hipster- eller post-jappetid, der lønnsomheten og det tilpassede meg-et har fått en stadig økende plass. Denne lett lakoniske innsikten må selv en med et bankende hjerte for folkehøgskolens plass i utdanningssystemet ta inn over seg. Det norske begrepsapparatet har fått nye ord som preger vår tid; trendy, bunnlinjen, lønnsomheten, kundefokus og derpå følgende tellekanter har trengt helt inn i forskningsinstitusjonene. New Public Management, der lønnsomhet og rasjonalitet skal prege enhver offentlig institusjon, har avfødt en helt ny tone hvor det er lov å etterlyse effektivitet i selv det minste sosialkontor. Tro ikke det er noe hvilehjem, nei.

Når folkehøgskolene nå er satt under press fra siviløkonomene og Den Nye Rasjonaliteten (DNR), viser dette på en ironisk måte hvordan man har kommet i en herlig kommunikativ skvis: Aldri før har behovet vært større for en kraft som kan virke mot denne tendensen, samtidig som man for sitt bare liv ikke kan si det offentlig, av frykt for at DNR vil få enda tyngre skyts mot Folkehøgskolen, som på sin side kritiseres for å lokke ungdom ut på et sløseår uten mål og mening – der man dessuten reiser globusen rundt på deilige ferieturer. Alt mens skoleslaget selv sier at dette er et flott pusterom for de som trenger å tenke litt før de går videre i livet.

Det bildet jeg gjerne vil mane fram er ett som kan brukes for å utvikle et mot-språk uten å gå i DNR-fella. Folkehøgskolene bør definere seg som et skoleslag som ikke må forsvare sin eksistens med defensivt tankegods fra siviløkonomer og PISA-pedagoger. Med dette mener jeg at skolen må skape et offensivt, argumentativt begrepsapparat som står på egne ben, og som ikke trenger å lene seg til den andre siden for å vinne fram.

Den amerikanske retoriker George Lakoff har gjort en tilsvarende språk- og kommunikativ analyse av forholdet mellom Demokratene og Republikanerne. Han avslørte her at Demokratene på alle sentrale områder var en dårlig, og ikke minst en myk-kopi av de langt tydeligere og solide Republikanerne. På områder som abort, utenrikspolitikk og økonomi var demokratenes grunnargumentasjon kun en soft versjon av høyresiden. Lakoff så at denne maktbalansen notorisk gikk i høyresidens favør fordi den var tydeligere i sin kommunikasjon, og lettere å få tak på for dem sto i sentrum for disse spørsmålene, både i bokstavelig og overført betydning. Og for den som søker og kanskje også vinger, vinner som regel tydeligheten.

Lakoff beskrev, i dette perspektivet, Demokratenes rolle som en slags omsorgsfull mor i sin kommunikasjon og i hele sitt begrepsapparat, mens Republikanerne framsto som den strenge og rettferdige

far. I abortspørsmålet ville demokratene gi råd, skape debatt og vise omsorg, mens den strenge far var tydelig og sa at man må ta ansvar for sine handlinger og at man ikke kan gå bort og ta abort fordi man har gjort et feilgrep. I utenrikspolitikken ville demokratene som regel forhandle, skape dialog osv, mens de konservative mente at en hard hånd mot de onde virker best. Den store fella åpnet seg når demokratene sa, at jo da, vi skulle være litt harde vi også, men på vår noe vennligere måte. Man ble en flau etterligning som virker puslete og tafatt, mens originalen var seierherren.

Den tilsvarende fare truer Folkehøgskolen i dag. Man kan grave sin egen grav ved å si seg enig i at det er viktig med kunnskap og utdanning, studier og handelshøyskoler og den slags, men at en gjerne kan vente litt med å ta det. I mellomtiden skal vi myk-preparere de unge til å bevege seg ut i den kalde verden. Og det gjøres med teater, allsang og filosofi. Og at de som tar i mot dette tilbudet er unge mennesker som trenger litt mer tid og motivasjon før de tar det store skrittet inn i den ordentlige verden. Med denne kremen smurt godt inn i huden og sjelen skal de unge deretter bevege seg inn i Rasjonaliteten, forhåpentligvis med et hylster som virker så lenge at de makter presset der ute.

Satt på spissen: Dette er en døds-strategi. Det er et argumentativt knefall på linje med de puslete Demokratene i det store landet over dammen. Med denne linja har en ubevisst kjøpt og akseptert DNR-språket – jo da, det er effektiviteten og lønnsomheten som rår. Vi er bare en slags bedøvelsessalve.

Det vi må huske er at beslutningen om å gå på folkehøgskole oftest tas der hjemme, av ungdom sammen med foreldre som er livredde for ikke å gjøre det rette for sine barn.

Leseren har sikkert fått med seg poenget – vi må skape et språk som definerer og differensierer. Folkehøgskolene trenger en ideologisk kamp det er verd å kjempe, og for å føre en kamp må man ha en fiende. Den kan være åpen og definert – eller den kan virke i det skjulte, men med en kraft og brodd som gjør at de som går i krigen forstår hvem og hva de kjemper mot.

I en slik argumentativ kamp, og dette er en strid som pågår rundt oss hele døgnet, produseres helter, fiendebilder og symboler på hva som er den gode sak – og ikke minst den dårlige sak.

KRIGENS SYMBOLER OG SPRÅK

- For det første: Folkehøgskolen er ikke noe alternativ (til noe annet). Den er et eget selvstendig skoleslag som produserer vinnere.

- For det andre: Folkehøgskolen er et krevende og anstrengende år, der du stadig utfordres og presses opp mot dine egne grenser (dine evner, dine relasjonsegenskaper, din tålmodighet). Du presses til å oppdage din motstandsevne – og nærmer deg følgelig din flytsone. Tegnet på at du nærmer deg er at det gjør skikkelig vondt, du er akkurat på tålegrensen.
- For det tredje: Ett år på Folkehøgskole gir deg kraft til å gå alene – eller sammen med andre. Du velger selv. Der hvor DNR gir deg klare meldinger om opptrukne karriereveier og predestinerte oppfatninger, skaper Folkehøgskolen en ramme og et miljø som gir kraft til å foreta egne valg – gjerne på tvers av hva foreldre eller andre autoriteter anbefaler deg.
- For det fjerde: Folkehøgskolen og dens elever er en truet, men likevel en trygg institusjon. Den er truet av DNR og deres språk, men kan bare trues hvis den lar seg lokke utpå. I dette ligger det at folk fra DNR-leiren vil presse Folkehøgskolene over i sin fold, med derpå følgende utarming av den selvskapende og livgivende kraften som ligger til grunn. Dette trusselbildet må kommuniseres, noe som må gjøres på en nennsom måte (og som vi kommer tilbake til).

Samtidig er Folkehøgskolen trygg. Man er trygg på sitt eget grunnlag, og egen kompetanse og evne til å gi norske ungdommer et år som skal produsere (legg merke til språkbruken...) kraftfulle deltagere for norsk samfunnsliv, kulturbransje, media, åndsliv og for arenaer der mennesker samhandler. Altså, og igjen ironisk nok, en moderne, lønnsom og effektiv skaper av varige verdier for et moderne samfunn.

DET "HEMMELIGE" FIENDEBILDET:

Det følgende (tenkte) bildet skal ikke ekstern-kommuniseres, men vi bør ha det i bakhodet når vi nå dyp-analyserer vår egen situasjon, med derpå følgende strategier for å komme på offensiven.

MILITÆRET

Vi velger oss Militæret til vårt fiendebilde, vår "gode fiende", både når det gjelder sin fantastiske posisjon som mytebygger og som samfunnskonservator. Militæret er i vår forestilling den største produsent av DNR-holdninger. Militæret er lineært, konsekvent, tydelig, uten gråsoner, uten refleksjon, hierarkisk, svart-hvitt og fordummende. Samtidig vinner det fram nettopp fordi det er så tilpassende og oppdragende for de unge. Nettopp på tydelighet, disiplin og muskelbygging er Militæret på sitt sterkeste. Inn som mammadalt, ut som drapsmaskin med biceps, sengestrekk og forståelse

for samfunnets rangordninger. Slik er det, men stadig i vårt hemmelige fiendebilde. De av gutta som ikke vil gå på folkehøgskole søker seg i større grad enn andre til Militæret.

I skarp og sympatisk motsetning til dette miljøet står selvsagt folkehøgskolen: Modent, reflektert og vennlig. Men nå også med sterke og tydelige krav til tilpasning, om å yte etter evne, makte motstand, finne seg selv – og orke å ta i mot utfordringer på de tøffeste områdene, som er egne verdier og andres behov.

Dette er det grovtegnede bilde som vi må lage en kommunikasjonsplan på. Det er langs disse linjer man må lage rekrutteringsprosjekter, kursmaterieell, mediefremstøt, politiske kontakter, seminarer, utspill, kronikker og lokale aksjoner.

En truet, men trygg Folkehøgskole som er et reelt valg for alle som har tenkt å bli en del av voksenlivet!

Til slutt – en oppsummering:

SYV KOMMUNIKATIVE BUD SOM ANVENDT I FOLKEHØGSKOLEN GJØR VERDEN LITT BEDRE

- 1 Folkehøgskolen tilbyr personlig motstand. Motstand man blir sterkere av.
- 2 Folkehøgskolen er en motkraft – og skaper sterke motstandere.
- 3 Folkehøgskolen er ikke for de som vil gå i takt hele livet, men finne sin egen rytme i fellesskap med andre.
- 4 Folkehøgskolen er truet og trygg. Akkurat som sine elever.
- 5 Folkehøgskolen gjør det mulig for alle å bli litt flinkere til å mestre utfordringer.
- 6 Folkehøgskolen gjør deg litt bedre enn det du er.
- 7 Folkehøgskolen lar deg finne din egen flytsone.

6. ALLMENNDANNING, FOLKEOPPLYSNING OG DIALOG

"Folkehøgskolen er ein allmenndannande skole. Vi ser allmenndanning som eit omgrep som femner både kunnskapstileigning, personleg og sosial vokster, og mogning. Allmenndanning knyter individet til fellesskapet. I vår tid ser vi i aukande grad at dette fellesskapet er globalt, og pedagogikken må få preg av det. Det sosiale og demokratiske aspektet er viktig i folkehøgskolen sitt syn på læring. Vi lærer i samarbeid og samspel med andre. Læring i folkehøgskolen er knytt både til undervisningssituasjonen og til internatet og det sosiale livet på skolen. Ut frå skoleslaget sin eigenart er det sosialpedagogiske arbeidet viktig. Livsnær undervisning med vekt på erfaringslæring står sentralt. Den gode

læringssituasjonen i folkehøgskolen tek utgangspunkt i elevane sine opplevingar og erfaringar.”

Frå Noregs Kristelege Folkehøgskolelag sitt prinsippprogram

MELLOM DANNING OG ALLMENNDANNING

Sentralt i all folkehøgskolevirksomhet har begrepet danning stått som en av grunnpilarene. Den grunnleggende pedagogikken, møtet med elevene, og det hav av utfordringer vi møter i skolehverdagen, ender opp i et begrep – danning.

Folkehøgskolen skal drive ”Allmenndanning”, heter det i loven om Folkehøgskolen.

Hva ligger i begrepet allmenndanning i dag? Mange av de selvsagte verdier som lå i dette begrepet er ikke så klare og selvsagte lenger. Globalisering og et nært multikulturelt samfunn har lært oss at det vi før la i allmenndanningsbegrepet ikke er like allment som før. Vi er nødt til å ta andre menneskers kulturer, verdier og holdninger på alvor. De er våre landsmenn, de er våre naboer, de går på samme skole. Allmenndanningsbegrepet endrer seg gradvis mot et mer sammensatt kultursyn, der det nasjonale neddempes og det globale får større plass. Dette skaper dilemmaer vi er nødt til å ta tak i – er alle kultursyn, verdier og holdninger likeverdige? Eller har vi noen spesielt høyverdige verdier og sannheter som bør ha krav på allmenngyldighet – ut over andre kulturer? Må vi kanskje opprette en nasjonal kanon for å sikre disse verdiene, eller er dette snarere et desperat tegn på deres flyktighet? Kanskje finnes der likevel et felles multiplum innen allmenndanningsbegrepet – et sett av felles normer og verdier som gjør krav på en felles anerkjennelse, for eksempel de demokratiske verdiene.

Selve dannelsesbegrepet gir oss også store utfordringer, og jeg vil gjerne ta tak i noen av disse. Opp gjennom tidene har vi forholdt oss til begrepene klassisk danning, formal danning, og nå kategorial danning.

Klassisk danning forbinder vi med kanontenkningen – at det finnes et opphøyet dannelsesideal, en samling av høykulturelle kvaliteter – materiale – som en må igjennom, tilegne seg for å kunne kalle seg dannet. Gudmund Hernes la stor vekt på en slik type kanontenkning i sin skolereform R-97. Den formale danningen tar ikke i samme grad tak i innholdet, men den virkning dannelsesinnholdet har på utvikling av oss som mennesker, og vår evne til kritisk tenkning, estetisk sans og moralske vurderinger. Sterkt forenklet kan en si at det er formen på kommunikasjonen, undervisningen, pedagogikken og de metoder en bruker, mer enn

innholdet, som gir en god dannelsesprosess. ”Det er ikke fagene det kommer an på, men måten en underviser i fagene på”. En må vel likevel understreke at det finnes få, om noen, rendyrkede retninger mht klassisk og formal danning. Ofte finner vi en kombinasjon av disse hvor den ene vektlegges i større grad.

Wolfgang Klafkis kategoriale danning er på mange måter en kombinasjon av klassisk (material) danning og formal danning. Han så likevel ikke sin danningsteori som en syntese eller sammensmelting av disse to teoriene – men så sin teori som en prinsipielt annen, der klassisk og formal danning står i et dialektisk forhold som gir kategorial danning ekstra kraft. Han sier at danning er det fenomenet som gjør at vi umiddelbart kan oppleve enheten mellom det objektive (materiale) og det subjektive (formale) i vår egen opplevelse og i vår forståelse av andre mennesker.

Danning er avhengig av at vi har lært om noe, men vel så avhengig av at vi har lært av noe – slik at vi endrer tenkemåte, væremåte eller hvordan vi ser og opplever verden rundt oss.

I motsetning til forestillingen som noe absolutt, det sanne, står dagens dannelsesprosesser i forandringens og forvandlingens tegn. De peker framover, mot viljen til å ta tak i nye tanker, ideer og erfaringer. Så er vel hele vår klassiske kulturarv og de gamle dannelsesmytene ubrukelige i dagens dannelsesprosess? – Langt der ifra.

Tenk hvilket hav av genialitet, livserfaring og kunstneriske bidrag som bare ligger der klar til å brukes – ja, nettopp i dannelsesprosessen. En brønn å øse uavlatelig av i dagens skole – spørsmålet er vel heller hvordan vi bruker dette materialet.

DANNING OG DIALOG

Dialog er vel kanskje et av våre viktigste verktøy for danning. Å våge seg ut på et usikkert område, tørre å forlate det trygge og sikre for en stakket stund, våge å ta noen sjanser, våge konfrontasjon. Forutsetningene, og ikke minst rammene for samtalen, er viktige. Viljen til å lytte, viljen til åpenhet og toleranse, til å smake på hverandres meninger, til å legge vekk fasiten og være villig til å se og akseptere nye erkjennelser. Og her har folkehøgskolen store og langt på vei ubrukte muligheter. Det felles internativet og samboerskapet, den eksamens- og pensumfrie skolen, alle de uformelle møteplassene og arenaene, der elever og lærer kan møtes til ideelt sett likeverdig samkvem.

Elevsamtalen, godt innarbeidet som den er i folkehøgskolen, er også et fint utgangspunkt for slike dialoger, men her må en passe seg for skoleverkets hang til formalisering. Den planlagte, skjematiskerte ”hvordan har vi det i dag”-samtalen, lokker fram terapeuten i oss

og er kanskje et av flere steg mot institusjonaliseringen av skolene.

DANNING – Å SE SEG SELV OG ANDRE

En av våre hovedoppgaver er å være et speil for elevene våre. Mennesket er ikke skapt til ensomhet og isolasjon, men til å være med i et levende samspill med andre. Vi danner det meste av vårt selvbylde gjennom andres tilbakemeldinger, ja på godt og vondt er vi totalt avhengig av det for å danne vårt eget selvbylde.

DANNING OG SELVDANNING

Selve dannelsesprosessen er et krevende prosjekt. Det å oppøve elevenes evne til fornuftig selvbestemmelse, en kritisk evne i forhold til det bestående, evne til en fri og selvstendig tenkning, og ikke minst evnen til å gjøre etiske valg, er en stor utfordring. Når en i tillegg tar tak i de globale utfordringene, kan oppgavene våre se uoverkommelige ut. Så må likevel alle de andre ulike kvalitetene skoleslaget vårt er bærere av, bringe elevene nærmere kvaliteter som humanitet og medmenneskelighet.

Så er kanskje det å se seg selv og andre danningens viktigste element. I møtet med elevene kan vi med vår livsvisdom, våre erfaringer og verdier være et speil for hverandre. Ikke som sannhetsvitner, men som medmennesker med livserfaring og med en ekte kjærlighet i det viktige møtet med den andre.

Utdypende essays og sammenfattende konklusjoner

KRISTINE OSETH GUSTAVSEN: DEN SJELDNE DAGEN VED REISENS BEGYNNELSE

Det begynner å bli noen måneder siden min aller første dag på folkehøgskole, utrolig nok. Hadde jeg ikke hatt noen eksisterende form for logisk sans, hadde jeg antatt at det var en tre – fire ukers tid siden, for det er sånn det føles. Ting har liksom bare hopa seg sammen til et slags DNA-molekyl av hendelser, i den forstand at det ser jo faktisk ganske kort ut fra en viss avstand, men så kommer du nærmere, og så oppdager du at det er sammenkveila av mindre detaljer, og så er de mindre detaljene sammenkveila av enda mindre detaljer igjen, og innen du egentlig har rukket å tenke at dette jo er nødt til å strengt tatt ha vært ganske begivenhetsrikt, har du sett bortimot uendelig mange tilsynelatende ubetydelige småting som du ikke helt hadde glemt, men som du nesten ikke torde å tenke at kunne ha skjedd, fordi hele greia føles jo bare tre – fire uker lang.

Men dette skal ikke handle om alt jeg trudde jeg hadde glemt, men som jeg ikke hadde glemt likevel. Riktignok skal det handle om ting jeg ikke har glemt – innlysende nok, egentlig, i og med at å skrive om ting jeg har glemt, sannsynligvis hadde blitt en noe avspist

affære – men forskjellen er at disse tinga, eller rettere sagt denne enkeltstående dagen, hadde jeg ikke glemt i utgangspunktet engang. Ved nærmere ettertanke, anser jeg faktisk sannsynligheten for noen gang å glemme den som forsvinnende liten, vi snakker jo tross alt om den sagnomsuste Første Dagen.

Alle har opplevd det opp til flere ganger, og hver gang tenker man liksom at dette kan man jo. Man veit hva man går til. Man har begynt i barnehagen, på barneskolen, på ungdomsskolen og det sadistiske infernoet som til daglig omtales som videregående. Mange har dessuten den bonusen at de har begynt på jobb, på kurs, vært på leir, og kanskje til og med begynt på flere andre skoler innimellom i tillegg. Dette med å begynne på nytt et sted, er ironisk nok, ikke noe nytt overhodet. Tvert imot er det snakk om en nokså standard prosedyre bestående i hovedsak av en hårfin balanse av smalltalk, tilfeldige smil til potensielle venner, litt høflig sosialisering og ei positiv holdning. Så trivielt er det at i teorien burde det ha vært fullt mulig å gjennomføre det med bind for øya (og strengt tatt i praksis òg, hvis vi er enige om at det nå ikke er den metaforiske betydningen av uttrykket vi vil fram til).

Hvordan hadde det seg da at undertegnede befant

seg i en asfaltert folkehøgskolegård i en lurvete avkrok av Sandefjord den 23. august 2009 med jernteppe i forhold til skikk, bruk og tommefingerregler i å gi et godt førsteinntrykk? Jeg trur til og med det er en viss mulighet for at jeg gjennomgikk prosessen i hodet mitt gjentatte ganger på sengekanten dagen i forveien. Hvor alt av innøvd oppriktighet og gode hensikter tok veien innen neste dag, er ikke så godt å si, men da øyeblikket faktisk var der, var det i hvert fall ingenting igjen av det. Jeg husker jeg stod inne i foajeen og betrakta alle gjøkene som stadig fylte opp bygget med et voksende snev av klaustrofobi. All denne kakofoni av usikre blikk, sjølsikre blikk, forskjellige dialekter og foreldre. Følelseslivet mitt var dominert av arroganse, surhet og utålmodighet. Jeg var arrogant fordi et eneste blikksveip avgjorde at jeg var altfor god for noen som helst av disse nissene, sur av egentlig eksakt samme årsak, og utålmodig etter å bli etterlatt aleine med dem, så jeg kunne motbevise meg sjøl.

Middag samme dag var en brydd, liten sak. Jeg havna på bord med to andre elever og foreldra deres, og i løpet av den tida det tok å få tallerkene på borda og tilbake på kjøkkenet igjen, hadde jeg studert maten så inngående at jeg kunne ha fungert som en ypperlig eiendomsmegler for eventuelle marker på jakt etter bolig av gastronomisk kaliber. Samtalen overlevde utelukkende på grunn av de voksnes mer eller mindre helhjerta forsøk på å kommunisere på våre vegne. Jeg trur jeg totalt bidro med kanskje så mye som to eksemplarer av "mhm" under hele seansen.

Da opphavet endelig fant det for godt å forlate meg, hadde jeg vel egentlig mista det meste som var av mot, hvis jeg i det hele tatt hadde hatt noe til å begynne med. Jeg var en fremmed i et fremmed land, og situasjonen bedra seg ikke av å se at klikker tilsynelatende allerede var i ferd med å formere seg som pestrotter i peisestua. Jeg tilbrakte ikke mange minuttene der før jeg innså at retrett var det eneste fornuftige valget.

Det var på trappa til internatet mitt at jeg førte min første ordentlige samtale. Skjønt, "ordentlig" i denne konteksten krever egentlig sin egen definisjon. Jeg kan ikke huske at nivået lå særlig høyere enn "hei", "hvor er du fra", "hvilken linje skal du gå" og "hyggelig å møte deg", men om det så var et lite steg for menneskeheten, var det et gigantisk sprang for meg. Det var liksom ikke mer enn denne lille gnisten som skulle til før jeg plutselig følte en uvant trang til å faktisk bli igjen ute, og ikke stengte meg inne på rommet som planen opprinnelig var. Og uten at jeg visste det da, var denne spesielle samtalen mitt første møte med den unike folkehøgskoleånden. Du veit, den som gjør at du foretrekker å stirre i veggen sammen med andre

framfor å gjøre noe konstruktivt på egen hånd, eller som gjør at en time for deg sjøl er nok til at du savner livet og røra du ellers omgir deg med. For folkehøgskole skaper flokkdyr av ensomme ulver, og da jeg gikk til senga den kvelden, var det, for å si det med en sliten klisjé, som et nytt menneske. Og det beste av alt, var at på det tidspunktet hadde min ferske tilværelse bare begynt!

I. FOLKEHØGSKOLEN SOM DIALOGISK ROM OG RAPPORTEN FRÅ DANNELSESUTVALGET FOR HØYERE UTDANNING

Universitets- og høgskolesektoren sette i 2007 ned eit utval som skulle sjå på korleis dannelsen ivaretas etter den såkalla kvalitetsreforma i høgare utdanning. Rapporten som blei lagt fram sist sommar trekkjer ingen bastante konklusjonar. Deira mandat var å ta initiativ til ein diskusjon om dannelsesprosessen sin plass og om innhaldet i høgare utdanning. Dei håpar at dette dokumentet vil skape rom for diskusjonar både lokalt og nasjonalt, og at handling og endring vil komme som følge av dette.

Det er likevel vanskelig å sjå at høgare utdanning i dag har dei nødvendige romma for refleksjon som skal til for å få til gode dannelsesprosessar. Seminar og kollokviegruppene var nok tidligare viktige for disse prosessane, men dagens straumlineforming av den høgare utdanninga gir mindre og mindre rom for desse. Dokumentet inneheld likevel ei rekke spennande artiklar som kan bidra til gode prosessar. Professor Anders Lindseth frå Høgskolen i Bodø skriv i sin artikkel om "Dannelsens plass i profesjonsutdanninger":

"Som medlem i Dannelsesutvalget er jeg bekymret over en utvikling som, på ulike måter og av ulike grunner, synes å vanskeliggjøre dannelse. Den effektivisering og den strømlinjeforming av utdanning som for tiden finner sted, er blitt en trussel mot den nødvendige tid til fordypelse og fri refleksjon som dannelse forutsetter. Fremfor alt kan det virke som om det ligger i tidens ånd å sette prosedyrer, metoder og regelstyring foran dannelse."

FRÅ DANNING TIL TILPASSING

Filosofen Jon Hellesnes skil ein stad (I boka Sosialisering og Teknokrati) mellom tilpassing og danning, og meiner med dette to hovudtypar sosialisering, for politisk kontrollerte vs fritt tenkande vesen. Han let sidan dette vere kriteriet på kva slags skulesystem ein ønskjer seg i Noreg. Mange har, med Lars Mæhlen i bladet Utdanning, sett PISA-undersøkingane som sjølve symbolet på forfallet i norsk vidaregåande skole. Eit knefall for ein slik positivistisk måleiver vil gjere elevane om til

styringsobjekt og pedagogikken til ein reiskap for styring og tilpassing.

Både danning og pedagogisk utdanning har og sin sentrale rolle i det prosjektet Tankesmia for folkehøgskolen stiller fram, men når talen går om utdanning, får ikkje den PISA-produserande pedagogikken mykje plass. Snarare enn objektivt målbare prestasjonar er det elevane sine eigne, meistringsretta utkast og ytingar som vil stå i søkjelyset. Folkehøgskolen skal stadig vere ein arena for spørjande søkjarar, og slett ikkje for dei skråsikre og målbare svara.

Danning kan definierast som evna til merksemd, til å vere vaken og open for ein annan og det andre. Folkehøgskolen legg, som sosial arena, heilt naturleg stor vekt på denne andre-orienteringa, og vert, med si insistering på små og store gruppeerfaringar, også ein unik praksisarena for slik danning. På tilsvarande vis bør ein praktisk og estetisk basert pedagogikk knytte seg opp i mot dei sosiale og kulturelle kontekstane for danning, men med eit særleg blikk for den individuelle meistringa, og tilhøvet mellom motstand og evne til yting hos den enkelte. Og utviklinga av desse evnene skal og må gå føre seg i eit levande, språkleg fellesskap. Eit særleg fokus kviler på dialogen sin plass i den pedagogiske tenkinga rundt danning og læring. Grundtvig var også oppteken av dialog. "Det er først når talen blir til samtale at opplysningen lykkes".

Universiteta har i dag knapt nok rom for reelle dialogar, og særleg ikkje på bachelornivå. Ikkje minst difor set utvalet søkelyset på dialogbaserte metodar når dei leitar etter verkemiddel for å legitimere og konkretisere dannelsesreformene sine. Men her har innstillinga frå Dannelsesutvalget for høgere utdanning låg truverde. Sjølv om dei ønskjer seg dialogar av heile sitt hjarte, er det få som verkeleg trur at dei vil komme av seg sjølve. Til dette krevst i det minste ressursar, mykje ressursar, for dei kjekke og altruistiske kollokvieleiarane frå gullaldertida finst ikkje meir, dei står bak diskane i 7-11 butikane for å finansiera ekstra rettleiing, eller skriv på masteravhandlingane sine. Så sjølv om ressursane skulle kome, og det gjer dei neppe, må ein i mellomtida uansett ta til takke med, i beste fall, å lese om dialogar i Platons Faidros, eller andre dialogar om dialogar (Sic). Når ikkje maten er tilgjengeleg, får ein ta til takke med menyen.

DIALOGISK ROM

Men i dette tomrommet er det og at folkehøgskolen kan komme på kartet og finne opningar. Danning krev, i tillegg til gode intensjonar, både eit pedagogisk grep og eit rom, folkehøgskolane har begge, universiteta har neppe nokon av delane. I vår samanhang er dette ikkje eit spørsmål om ressursar. Snarare handlar det om ein

kombinasjon av skjerpa medvit og sans for timing. I den opninga som dannelsesutvalet har streka opp, er det meir enn mogeleg å installera seg i ei berekraftig nisje. For dialogane finn stad allereie, som mellom anna Jan Sjøberg i si avhandling, "Hvordan gjøres og utvikles dialogen i folkehøgskolen", har vist oss, nettopp i det opne folkehøgskolerommet og -romma.

Det gjeld berre å sikre arten gode levekår og berekraft, verne om eksemplara, og ikkje minst, vise dei fram og få dei til å fortsette å formeire seg. For er det ikkje på høg tid at det skoleslaget som faktisk tek vare på den dialogiske arven og får ta del i den legitimerande krafta som vert tildelt dei som snakkar høgast om han?

DIALOG – DER HAN HØYRER HEIME

Kva er så typisk for denne danninga sin dialogbaserte pedagogikk – og korleis føregår han i praksis? Svaret er minst todelt, for det er særleg viktig å kunne skilje mellom forma og innhaldet eller tema for denne refleksive verksemda. Utgangspunktet for innhaldet er den personleg opplevde røynda, dei eigne, praksisbaserte rønslene frå samliv, arbeidsliv eineliv og samfunnsliv, eller, med ein lett vri på noko Andreas Hompland ein gong sa om folkehøgskolen, frå arenaer for erotikk, livssyn, politikk og dialektikk i valfri rekkefølge. Til innhaldet høyrer også den tause, kroppsleggjorte kunnskapen, måten vi gjer ting på, og kva og korleis ein tenkjer når ein gjer det. Til forma høyrer særleg det munnlege, den samtidige nærleiken og vekslinga og vekselverknaden i samtalan. I motsetnad til monologiske førelesningar og abstrakt, pensumbasert undervisning føregår den dialogiske utvekslinga her og no, mellom to eller fleire, likeverdige partnarar, i refleksjon over eigne rønslar og i møte med og undring over den andres.

Dette er vitale føresetnader for at prosessar der ein lærer å lære skal komme i gang. Og her kan ein knapt nok tenke seg ein meir ideell og høveleg arena en folkehøgskolen. Her møtar ein stadig seg sjølv og den andre, både i døra, og tett på, nært eller halvnært, i gruppa og på fellesrommet. Her møtar ein og daglege utfordringar, deler opplevingar og vert utsett for utfordringar og hendingar ein på ingen måte kan produsere aleine eller privat. Materialet for sjølvrefleksjon er bort i mot utan grense, mogelegheitene og talet på potensielle stader for å møte den andre er like eins legio. Folkehøgskolane er såleis levande laboratorium for både sjølvrefleksjon, personlege og kulturelle møte og dialogisk danning.

Medvitet om at refleksiv verksemd banar vegen for danning friskar også opp i forståinga av dei nære tilhøva mellom danning og frigjerande pedagogisk praksis.

EI JORDMOR PÅ KVART INTERNAT

Men, dei levande dialogane lever ikkje berre av relevant innhald, av spanande røynslar og nytt materiale. Det er og naudsynt, for å verte unnfanga og født, med gode jordmødre, eller majeutikarar som Sokrates kalla dei. Nei, eg snakkar ikkje om ei New Age – utgåve av Homplands erotikk, politikk og retorikk - motto for folkehøgskolen anno 2010, sjølv om metaforen er slåande. Naturlege befruktningar og fødsjar skjer best under små forhold og under trygge tilhøve, og, ikkje minst, med gode ritual som kan støtte opp under og sannsynleggjere stadige gjentakningar, slik at dialogane kan bli berekraftige. Kanskje er ein levande dialog først og fremst avhengig av ein dialogisk kontekst, ein samtalande "way of life". Og kanskje er det også difor han fell så naturleg inn i folkehøgskolen, som jo og har mykje av ein særeigen livsform i seg. Dialog vert slik ein av våre viktigaste reiskapar for å byggja danning. Men det er nok også her at skuleslaget har sine største utfordringar og, langt på veg, uforløyste mogelegheiter.

2. RAGNHILD LIED: FOLKEHØGSKOLEÅRET – ET FRITT ÅR?

Elever ved folkehøgskoler er (minst) i slutten av tenårene, og må betraktes som unge voksne. Samtidig er det mange av dem som er lei av å gå på skolen, de ønsker ikke å ta fatt på et studium direkte etter videregående opplæring. Noen ser nok for seg et slags friår, noen vil gjerne fordype seg i spesielle interesser, mange er opptatt av å drive med noe annet enn det de gjorde på skolen. Sannsynligvis er det også noen som ikke helt vet hva de vil.

Det er flere ting som kan være viktige for unge som går på folkehøgskole: Mange trenger å (og vil gjerne) arbeide med å gjøre valg, og finne ut hva de ønsker å gjøre videre i livet. Kunnskaper om konsekvenser av valg kan være en viktig side ved dette arbeidet. Noen ønsker å fordype seg i spesielle emner, kanskje uten helt å ha oversikt over hva de vil.

De aller fleste vil sannsynligvis ha glede og nytte av den livsorienteringen (allmennkunnskap, kulturkunnskap, samfunnskunnskap, danning) som folkehøgskolen kan bidra med.

Unge mennesker vil gjerne bli kvitt restriksjoner og bli "frie". Erfaringsmessig har mange likevel bruk for struktur i sin hverdag. Den tyske ungdomsforskeren Thomas Ziehe sier: "Vi har gitt livet et slags romantisk skjær ved å si at dersom restriksjoner fjernes, utvikles frie individer. Det er ikke riktig, vi blir ikke frie individer. Egen, personlig utvikling er ikke nok. Barn og unge vil ha orden og struktur. Derfor er det behov for å utvikle nye strukturer som kan være tjenlige nå."

Ziehe setter dette i sammenheng med at dagens unge ofte opplever en fragmentert og oppstykket omverden. Slik fragmentering fremmer ikke læring, sier han. Etter Ziehes oppfatning har de unge bruk for kunnskapsstrukturer; lærerne må hjelpe dem til å få oversikt, se sammenhenger, utvikle kognitive kart. Lærerne må både vise elevene vennlig interesse og bidra med struktur og orden. Det betyr ikke streng autoritet, som i gamle dager, men heller det Ziehe kaller en mild, "grasiøs" autoritet.

Thomas Ziehe er også opptatt av de unges identitetsutvikling. I dagens samfunn foregår mye av identitetsutviklingen ut fra den enkeltes personlige ønsker og preferanser, andre hensyn spiller mindre rolle. Samfunnets normer spiller også mindre rolle enn tidligere. En slik nokså selvcentrert holdning kan føre til at unge mennesker ikke utnytter de valgmulighetene som finnes, de forkaster muligheter fordi de ikke vet om dem, eller fordi ikke ønsker å bli kjent med andre områder og temaer enn dem de er interessert i. Skolen kan oppleves som et område som er fjernt og fremmed, og utenfor deres erfaringsverden.

Utfordringen for lærerne er å få elevene til å gå inn i verdener de ikke kjenner, til å undersøke nye områder, utenfor den verdenen de kjenner og knytter sin identitet til. Lærerne må være som turistguider, sier han, de må vise fram interessante områder, peke på muligheter og på nye kilder til kunnskap. Kunsten er å gjøre det uten å nedvurdere de unges egen erfaringsverden. Hensikten må være å vise mangfold og valgmuligheter, og bidra til at områder og temaer ikke lenger er så fremmede.

Ziehes mer praktisk-pedagogiske råd er knyttet til struktur i læringsarbeidet. Tilstrekkelig struktur og forventninger som kan hjelpe de unge til å utvikle forventninger til seg selv, er bra. Delmål som det er mulig å nå på veien mot det større målet, er også bra. Her kan lærerne utnytte den stoltheten de fleste opplever ved å mestre nye områder. Det er et godt råd til lærere å benytte alle muligheter til å gi ros, mener Ziehe.

Selv om Thomas Ziehe i hovedsak har Tyskland som referanse for sin forskning, oppfatter jeg at det er mye i hans tenkning som har aktualitet også i Norge. For lærere vil det i stor grad handle om å bidra til de unges livsorientering, i vid forstand, i nært samarbeid med de unge selv, men også som tydelige voksne som kan bidra med både kunnskaper, forståelse, støtte, struktur og forventninger. Noen ville kalle det oppdragelse.

3. INTERNATLIVET SOM SOSIALPEDAGOGISK ARENA

Den individuelle læringen og samarbeidet i folkehøgskolen er ikke noe abstrakt og løsrevet fra det praktiske livet. Tvert i mot, den pedagogiske situasjonen befinner seg i den samme verdenen som man oppholder seg, spiser, sover, vasker. En helhetlig, dialogisk handlingsverden, der det praktiske og hverdagslige ikke kan skilles fra det estetiske eller teoretiske i den skolemessige hverdagen. I folkehøgskolen henger disse forholdene tett sammen.

Det er dette som gjør folkehøgskoleåret til et dannelsesår, og danningen begynner der du befinner deg, midt i de reelle livssituasjonene. I tillegg til å lære noe nytt lærer du en omverdensorientert måte å forholde deg på, og også om viktigheten av å opprettholde de primære funksjonene, og å yte ditt eget bidrag til dette. Du har et eget rom du må sørge for å holde i orden, du må vaske, delta i rydding av fellesrommene, for dette er også en sone som du skal opprettholde i fellesskap med dine teamkamerater. Kanskje bor du på dine 12 kvadratmeter, men også sammen med et annet menneske i et helt år. På internatet er det 25 andre slike rom, og denne strukturen har du rundt deg hele tiden, den blir en del av din omverden, en del av dine nære omgivelser. Langsomt, men sikkert lærer du deg omtanke for dine medboere og deres felles velferd. Dette rommet, som du går ut og inn av flere ganger om dagen, blir til et hi eller rede, et sted å trekke seg tilbake, en beskyttet sone der alt har sin plass og plassering. Og samtidig en integrert del av det omgivende skolemiljøet.

Skolen som aktivitetsarena er, slik sett, både et system av mange ulike team som driver med ulike aktiviteter, og i tillegg et rekreasjonsområde, hvor du sover, spiser og samtaler. Lite eller ingenting blir servert på fat, du må selv gjøre en god del, gi ditt bidrag for å få ting til å flyte greit både for egen og andres del. Dette er ikke et hotell, du er ikke på Sydenferie, og det er heller ikke kosetime hele døgnet. Det er hyggelig her, men ikke en lykksalighetens øy der en er fritatt fra voksent ansvar.

Det er viktig å understreke at elever i folkehøgskolen nødvendigvis må ta mer og ikke mindre ansvar for livets praktiske sider og oppgaver enn det som gjelder for en student på et studenthjem eller hybelhus. Denne læringen har også stor overføringsverdi: Enten vi snakker om lagspill på volleyballbanen, samspill på konsertscenen eller kollektiv vask på internatet kan erfaringen av dette overføres til samfunnet rundt og den livsverden du skal vende tilbake til etter ett år på folkehøgskole. Dette er grunnleggende læring, men også en læring i å lære, læring av annen orden, for i

neste omgang danner den modell for videre læring av sosiokulturell karakter.

For å komme dit kreves overvinnelse av motstand, og mye av denne motstanden møter du faktisk i selve miljøet, i form av praktiske utfordringer og tilsynelatende trivielle oppgaver. Den viktigste erkjennelsen er å se motstanden som ledd i en flytskapende prosess, og at denne flytsonetenkingen, som stammer fra ungdomskulturen selv, faktisk henger nært sammen med et erfaringsbasert læringssyn. Internatlivet med sine praktiske oppgaver som rydding og fellesvask, tilsvarer Karate Kids endeløse prøvelser der han gnikker på mesterens bil, eller Tom Sawyer som maler gjerdet – det skal males, og det skal gjøres skikkelig. Først når den praktiske oppgaven er akseptert og integrert, kan den kroppsliggjorte kunnskapen tre i kraft, også i forhold til mer glamorøse oppgaver. Men stadig er veien lang og porten trang, for få av de som mestrer det tror vel at det å skate, spille tennis eller gitar er enklere enn å vaske gulv eller ta oppvasken. Det er 90 prosent perspirasjon og 10 prosent inspirasjon.

Det er klart at du blir mer glad i å spille tennis, skate eller spille volleyball og gitar av å gå på folkehøgskole, ikke minst fordi du har så god tid til å virkelig få det til. Men enda viktigere er likevel den overordnede, annen ordens erkjennelsen. I likhet med gulvvaske er ikke kunnskapen primært et produkt av prestasjonslæring, og har heller ikke mesterskap som mål. Det er, også for den dyktigste, den økte motivasjonen, læreenvnen og relevante overføringsverdien som gir disse erfaringene varig verdi. En lærer som Karate Kid om kampsport av å male eller vaske bil, eller om meditasjon av å drive med oppvask. Men det en også lærer er å være i prosess, tåle motstand og tørre de positive opplevelsene, som venter rundt neste sving, bare en har passert de gamle, handlingslammende barrierene. Dypest sett handler det om å risikere å gå i dialog, og med det menes ikke bare en vilje til å kommunisere. Dialog er også en betegnelse på en relasjon hvor du står i spenningsfeltet mellom ditt eget ståsted og en grunnleggende åpenhet i forhold til den andre. I horisonten venter både gode fellesopplevelser, større motivasjon, og mer relevante framgangsmåter.

Her vil helt klart mye av nytteverdien ved folkehøgskolen ligge både for samfunnet og for den enkelte. Du kan bli en god leder for en organisasjon fordi du har vært en god lagspiller eller stjerne i gymsalen, uten at du nødvendigvis har blitt stjerne på den nasjonale håndballbanen. Folkehøgskoleåret er først og fremst en superfleksibel læringsarena, og den er for alle.

4. RAGNHILD LIED: OM FOLKEHØGSKULEN OG ENTREPRENØRSKAP – JAKTA PÅ EIT FELLES SPRÅK

Ein av dei største utfordringane til folkehøgskulen i dag er språkbruken og dei omgrepa skuleslaget nyttar. Det kan minne om eit konservativt ”stammespråk” som ikkje utan vidare kommuniserer med omverda.

I Kunnskapsløftet, den siste store reforma for grunnskulen og vidaregåande opplæring, er omgrepa kompetansemål, grunnleggjande ferdigheiter og entreprenørskap heilt sentrale. Desse omgrepa er henta frå internasjonal utdanningspolitikk og då særleg frå EU.

I EU er det ei stadig sterkare politisk vektlegging av utdanning og forskning. Sjølv om vi ikkje er EU-medlemmer, har både tidlegare regjeringar og dagens Stoltenberg II-regjering lagt vekt på å følgje opp EUs Lisboa strategi. Og som nemnt er mykje av den siste skulereforma, Kunnskapsløftet, også prega av det som skjer internasjonalt og særleg innanfor EU.

Den utdanningspolitiske satsinga i EU har fått kritikk for å ha eit for snevert nytteperspektiv, eit perspektiv som først og fremst skal tene næringslivet. Dei siste åra har dette endra seg noko i og med at utdanning også blir sett som nøkkelen til velferd og inkludering i kunnskapssamfunnet.

Lisboa 2020 peikar på fire langsiktige utfordringar:

- Livslang læring skal bli ein realitet
- Betre kvalitet og effektivitet på tilbods- og resultatsida
- Fremje likeverd og aktivt medborgarskap
- Auke innovasjon og kreativitet, inkludert entreprenørskap.

Innovasjon, kreativitet og entreprenørskap har altså ein sentral plass. Mellom anna blir alle europeiske land oppfordra til å satse på innovasjon og kreativitet, definert som tverrfagleg kompetanse. Det er eit ønskje at det blir utvikla innovasjonsvennlege institusjonar og at det blir utvikla partnerskap mellom utdanning og arbeidsliv, forskning og aktørar innan kultursektoren.

Denne oppfordringa bør passe godt for folkehøgskulane fordi dette skuleslaget kan og skal bidra til eit breitt kunnskaps- og utdanningssyn. Folkehøgskulen har eit verdisyn og læringssyn som kan supplere det resterande utdanningssystemet. I strevet etter ein betre og meir effektiv grunn- og vidaregåande skule, har mange av dei verdiane folkehøgskulen bærer med seg kome i bakgrunnen. Det gjeld til dømes verdsettinga av

estetiske fag og kreative arbeidsmåtar.

Det at folkehøgskulen kan motivere og gi læringsglede og læringsopplevingar til ulike grupper elevar på ei rad tematiske område, er ein stor styrke. Dette blir det viktig å ta vare på. Samtidig kan det vere nødvendig å tenkje igjennom korleis målet og innhaldet i opplæringa blir formidla. Dette gjeld særleg dersom desse skulane ønskjer å bli meir synlege over for styresmaktene og andre viktige aktørar i samfunnet vårt. Det betyr at det ikkje treng å vere måla og innhaldet som må endrast, men måten ein omtalar det på.

Når det gjeld entreprenørskap i opplæringa, har det brei politisk oppslutning. I Innst.S. nr. 185 Læreren – rolla og utdanninga, står det: Komiteen viser til at det er bred enighet om at entreprenørskap i opplæring og utdanning skal være satsingsområde i norsk skole.

Komiteen mener entreprenørskap skal være et redskap for en meir open og nyskapende skole der elevene utvikler kreativitet og pågangsmot. Det handler like mye om tenkemåte som et tiltak eller en metode.

Organisasjonen Ungt Entreprenørskap har laga ei rad program og metodar som skal bidra til å utvikle entreprenørskap. I denne organisasjonen har omgrepet entreprenørskap eit breiare innhald enn det ein tradisjonelt legg i det. Det har til dømes vore ei satsing på sosialt entreprenørskap den siste tida. Det vil truleg høve svært godt for fleire folkehøgskular.

Det kan vere interessant å ta tak i dette utdanningspolitiske satsingsområdet og vise kva folkehøgskulane kan bidra med i så måte.

5. KONKLUSJONER – VIDEREFØRING AV TANKESMIAS ARBEID

Sammendrag: En hovedide med dette arbeidet er at resultatene av Tankesmiens tenkning skal komme samtlige skoler og skoleslaget til nytte, bl.a. i det videre arbeidet med å tydeliggjøre og styrke folkehøgskolenes samfunnsmessige rolle. Dette kan bare oppnås dersom de ideer og impulser som her kommer til uttrykk, ivaretas og videreformidles av både ledelse og ansatte i folkehøgskolen landet over. Rektorene, som selv utfordret Folkehøgskolerådet til å sette ned utvalget, fikk som de første, på rektormøtet i Larvik januar 2010, presentert fruktene av sitt initiativ. Når rapporten nå foreligger, har både rektorer og personale fått et nytt verktøy til å spre budskapet videre. Dette heftet bør kunne anvendes på en kreativ og inspirerende måte, i organisasjonenes og skolenes utviklingsarbeide. Teksten tydeliggjør hva skoleslaget står for, og er også anvendelig i

beskrivelsen av den enkelte skole i forholdet til samfunnet rundt. Den kan også anvendes som et verktøy for den enkelte ansatte, som en kortfattet dokumentasjon for den praksis og tenkning som foregår i folkehøgskolen.

Rektormøtet 2010 viste at vi er på hugget. Budskapet fra de enkelte innleiderne, og ikke minst statsråden, pekte i samme retning. Folkehøgskolen har noe å tilby, og det er på høy tid at resten av samfunnet også blir gjort oppmerksomme på dette. Som Helga Hjetland sa det, er folkehøgskolene i en god posisjon til å utvikle nye og alternative arbeidsmåter, fra sin ståsted "utenfor prøveregimet". Med sin pensumfrie atmosfære er de på sitt beste læresteder for innsikt og forståelse, men også, og det kan være minst like viktig, arenaer for gjenerobring av læringsgleden.

Ja, det har faktisk allerede begynt å danne seg et bilde av folkehøgskolen som et symbol på en litt annerledes framtid. Som Kristin Halvorsen sa det, når de 400 lærerne på det såkalte skoletinget har så mye positivt å si om skoleslaget, og om kompetansen hos de som jobber der, er det verdt å merke seg. Det er også på tide at den pedagogiske virksomhet som foregår i skoleslaget nå etter hvert får sitt språklige uttrykk, og blir gjort allment tilgjengelig.

KORLEIS KAN VI BRUKE DETTE TANKESTOFFET?

Folkehøgskulen har alltid vore aktive i pedagogisk nytenking. I alle høve ønskjer vi å tenkje slik om oss sjølve. Vi viser ofte til at folkehøgskulen har vore først i utvikling og igangsetjing av nye pedagogiske idear synleggjort i nye linjer på skulane. Ofte spenstige og dristige fagval. Fleir av desse opplegga har seinare vorte ført vidare i vidaregåande skular. Ja, så viktig har pedagogisk utviklingsarbeid vore i folkehøgskulen at det stod definert i forskriftene til folkehøgskulelova heilt fram til 2003 som ei av dei tre viktige arbeidsoppgåvene for lærarar i folkehøgskulen i tillegg til undervisning og sosialpedagogisk arbeid.

Sjølvsagt om både NF og NKF driv og legg til rette for skuleutviklingsarbeid og vil vere ein pådrivar i dette arbeidet, er det likevel til sist viktigast at kvar einskild skule har eit gjennomtenkt og aktivt forhold til skuleutvikling i vid forstand. Folkehøgskulen må ikkje bli seg sjølv nok i dette arbeidet. Det føregår mykje pedagogisk tenking utanfor skuleslaget sine vegger som bør påverke og inspirere utviklingsarbeidet i folkehøgskulen. Samarbeid med andre skuleslag er nesten fråverande. Det taper folkehøgskulen på.

I tillegg til Tankesmia har Folkehøgskulerådet sett i gong eit forskingsprosjekt på folkehøgskulen. NTNU

står for den faglege gjennomføringa av forskinga med Folkehøgskulerådet som oppdragsgjevar. Fokuserområdet er gjennomstrøyming, sosialt engasjement og danning. Det har aldri vore gjennomført rein forskning på folkehøgskulen før. Arbeidet går over i 1 ½ år og skal vere avslutta til august 2010.

SLUTTDOKUMENT

Samtalane i Tankesmia har vorte nedfelt som korte referat frå kvart møte. Deler av referata i tillegg til fleire artiklar skrivne av deltakarar i Tankesmia, utgjør innhaldet i dette sluttokumentet.

Vi vonar at dokumentet kan bli brukt aktivt både på skulane og i kurssamanheng. Kanskje kan også dette arbeidet inspirere til vidareutvikling av ei tankesmie på kvar einskild skule.

Folkehøgskulen har relativt lite skriftleg pedagogisk dokumentasjonsarbeid å vise til. Vi meiner også at dokumentet bør kunne brukast av andre pedagogiske miljø. Folkehøgskulen har stor aktualitet i dagens skulepolitiske landskap. Om lag 10 % av dagens ungdomskull vel i dag å gå på folkehøgskule. For dei aller fleste er folkehøgskulen førsteval. For mange ungdommar er folkehøgskulen blitt som ein "førskeule" til vidare studiar der framtidsplanane blir lagt.

Folkehøgskulen sin verdi i utdanningsamfunnet må synleggjerast. Det er ikkje nok å berre vise til stor søknad og bevisste val av ungdomar. Politikarane og samfunnet krev dokumentasjon. Og folkehøgskulen sjølv må ta ansvar for denne. Både Tankesmia og forskinga er ein del av denne dokumentasjonen. Vi må bli synlege i det offentlege rommet der skuledebattane føregår.

FORMÅLET MED VIDEREFØRINGEN AV ARBEIDET OG RAPPORTEN

På grunnlag av arbeidet i Tankesmia vil formålet med videreføringa, med utgangspunkt i formidling og anvendelse av rapporten i ulike sammenhenger lokalt og nasjonalt, være:

- Skape større bevissthet og refleksjon omkring folkehøgskolens egenart og rolle i samfunnsbildet.
- Bidra til en mer helhetlig, dannelsbasert forståelse av pedagogikk og læringsprosesser.
- Identifisere og løfte fram aktuelle verdimeisige og samfunnsmessige utfordringar der folkehøgskolen kan spille en viktig rolle.
- Gjennom disse punktene styrke legitimasjonsgrunnlaget og skape en plattform for synleggjering av folkehøgskolen i utdanningspolitikk, samfunnsliv og mediebylde.

Folkehøgskolen og pedagogikken sett utenfra: Idealets triumf V/Kristin Gunleiksrud

Av og til, når jeg hører på diskusjoner om det offentlige skolesystemet, tenker jeg på folkehøgskolens pedagogikk. At egentlig er det ikke mulig å arbeide slik man gjør i folkehøgskolen.

For i offentlig debatt om skolen er det en del forhold man tar for gitt. At unge må ha ytre motivasjon i form av karakterer, for eksempel, ellers blir det smått med læring. At unge må testes jevnlig for at de skal kunne lære noe, ellers vil de hverken lære eller arbeide. Det tas for gitt at læring trenger måling.

Da hender det altså at jeg tenker på folkehøgskolen. For denne skolen er jo bygget opp på idealet om at unge lærer selv om de ikke må. At de lærer fordi de synes det er interessant, enda de ikke skal opp til eksamen.

I folkehøgskolen skal den levende tanken, nysgjerrigheten og vitebehovet være det som holder elevene gående. Måling er ikke et av folkehøgskolens idealer for læring, derimot er det fordypelse, modning og deltagelse. Og det helt uten testing og rangering. Slik har det vært, og oppsiktsvekkende nok har folkehøgskolen klart å ta vare på idealene, trassig mot strømmen.

Hver gang jeg blir stilt overfor folkehøgskolens

virkelighet, blir jeg slått av hvordan det virker som om man i dette skoleslaget faktisk klarer å lage virkelighet av de idealene mange av oss har forlatt. Når man hører om folkehøgskolens pedagogiske ideologi, er det så lett å avise den som luftig drømmeri. "Det ville vært fint om det var slik, men slik er det jo ikke," hørte jeg forleden. Underforstått: det er ikke mulig å legge til rette for læring uten å sørge for at elevene er under den jevnlig testingens og målingens pulsslag.

Jeg snakket med en lærer for litt siden. Hun også uttrykte bekymring om all denne testingen og det at elevene hele tiden må sette seg nye mål for prestasjoner og personlig utvikling, hva dette gjør med elevene. Hun fortalte om motløse elever som aldri klarer å innfri målene om å bli stadig bedre, om elever som blir slitne av at ikke før de har nådd ett læringsmål, erstattes det av et nytt. De er alltid på vei mot en hel rekke mål, og de er aldri bra nok. For samme hvor grei og lærenem og pliktoppfyllende og samvittighetsfull du er, samme hvor nøye du gjør leksene dine og har orden i ranselen og aldri banner i timen, er det uansett mulig å bli bedre. Det skal alltid settes nye mål, man skal ikke stagnere. Heller ikke barn kan tillate seg å slippe målene av øye.

Denne læreren var bekymret for hva det gjør med

barn å stadig skulle måles, stadig skulle evalueres. Hva gjør det med selvbildet og læringsglede å være underlagt kontinuerlig måling og evaluering? Kan det tenkes at barn og unge kan slutte å vokse av anstrengelsen ved hele tiden å skulle strekke seg?

Nå blir det dypt urettferdig å stille folkehøgskole og all annen skole opp mot hverandre, slik jeg gjør. For skolene bygger dypest sett på de samme idealene, lærerne drives av mye av det samme ønsket om å bidra til vekst, modning og læring.

Likevel, hver gang jeg er innom en folkehøgskole, blir jeg slått av hvor sterkt lærerne satser alt på at det som læres skal læres fordi det er interessant, fordi det er viktig, og fordi elevene nettopp derfor ønsker å lære det. Nå skal jo lærestoffet i resten av skolesystemet også være viktig og interessant, for alle del. Og det er jo også det. Men det som gjør folkehøgskolen forskjellig, er at man her satser alt på at det er slik. Man er betingelsesløs i møte med disse idealene. Elevene skal erfare, de skal oppleve at det de lærer er viktig for dem, og derfor skal de søke videre etter ny læring og videre erfaring. Med andre ord, læringen skal være sin egen motivasjon.

Det hender jeg spør meg om dette virkelig er mulig, om dette idealet faktisk er motstandsdyktig i møte med en virkelighet der vi andre gjerne omtaler ungdom i lett pessimistiske vendinger. Kanskje er folkehøgskolens overlevelseskraft det endelige bevis på at denne pessimismen har tatt feil. Jeg mener ikke med dette at jeg tror at folkehøgskolens hverdag er en idyll der alle menneskets sletteste egenskaper har fått bli igjen utenfor, og eleven møter skolen ren av hjertet og med lys i blikket. Det er ikke det det handler om. Det handler om at skoleslaget har vist at idealet om fordypning og erfaring gjelder, at det handler om å lære fordi det er interessant. Det handler om et skoleslag som tviholder på idealer og verdier, selv om alle rundt dem vil tro at tiden fullstendig har løpt fra slike idealer. At man gjenstridig holder fast ved dette året i en ungdoms liv, der man faktisk tror på at det er mulig å lære for å lære, å erfare for å erfare, og at man gjennom dette kan vokse seg modnere og klokere.

Man skulle ikke tro det var mulig for folkehøgskolen å fortsatt eksistere med slik klokkertro på pedagogikkens dypeste idealer. Men underlig nok, det er det.